

TEXTNOLOGIYA

4

METODİK VĒSAIT

NATİQ AXUNDOV
HÜMEYİR ƏHMƏDOV
XURAMAN SƏLİMOVA
NƏZAKƏT ƏLİYEVA

Texnologiya fənni üzrə dərsliyin

METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
aspoligraf.ltd@gmail.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığa görə əvvəlcədən təşəkkür edirik!

«ASPOLIQRAF»

MÜNDƏRİCAT

İzahat vərəqəsi.....	3
Məzmun standartlarının reallaşma cədvəli	6
IV sinif üçün «Texnologiya» fənninin illik planlaşdırılması.....	7

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASITƏLƏR

1. Texnologiyaların inkişafı.....	10
2. İstehsalat müəssisələri və istehsal	13
3. Emal texnologiyaları və vasitələri	16
4. Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifikasi. Məişət texnikası.....	19
5. Robot texnikası.....	22

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

6. Özümüzə xidmət edək, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qoruyaq	25
7. Yemək süfrələri və onların tərtibatı	27
8. Qonaq və bayram süfrələri.....	30
9. Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	34

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

10. Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	36
11. Bədii işlər üçün çərçivə	39
12. Kartondan karandaşqabının hazırlanması	42
13. Xirdavat üçün mücrü.....	45

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

14. Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	47
15. Kağızdan baş geyimləri	50
16. Ornamentlər	53

YAPMA

17. Coxqatlı çizma	56
18. Dərinləşdirilmiş relyef	58
19. Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	60
20. Qabların dizaynı	62

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

21. Çarpaz tikmə	64
22. İlək tikişi	67
23. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik. Əlcək-gəlincik.....	69

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

24. Qablaşdırmanın bağlanması.....	72
25. Bədii quraşdırma. Dizayn.....	74
26. Papye-maşədən hazırlanmış məmulatlar	77
27. Yarıqlı kılıdı olan həcmli məmulatlar	80
28. Dəridən məmulatların hazırlanması	83
29. Plastik butulkadan məmulatlar.....	86
30. Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	88
31. Lobziklə mişarlama	91
32. Hərəkətli oyuncاقlar	93
İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı	95

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Ümumtəhsil məktəblərinin IV sinfi üçün «Texnologiya» fənni üzrə dərslik komplekti hazırlanar-kən şagirdyönümlülük, nəticəyönümlülük, öyrədənin və öyrənənin işini asanlaşdırmaq əsas məqsəd olmuşdur. Materialların seçilməsində, hazırlanmasında və tərtibində şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri, psixoloji durumu, məktəblərin maddi-texniki bazası, gender bərabərliyi də nəzərə alınmışdır. Hər bir mövzu özünəməxsus dərs modeli əsasında təqdim olunmuşdur.

Məlum olduğu kimi, 2005-ci ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (sağlamlıq imkanları məhdud olan) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə İnkışaf Programı həyata keçirilməyə başlamışdır. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar təbii ki, bu qayığının bir komponenti kimi xüsusi təhsilə də ehtiyac duyurlar. Bu isə **inklüziv təhsili** zəruri edir. Ölkəmizdə həyata keçirilən təcrübə çərçivəsində inklüziv təhsili tətbiq edən pilot məktəblər fəaliyyət göstərir. Bunu nəzərə alaraq, vəsaitdə inklüziv təhsildə vacib olan bəzi məsələlərin şərhini verməyi vacib hesab edirik.

Inklüziv təhsil hər bir şagirdə psixoloji dəstək verilməsini, ona qarşı diqqətli olmağı, onun üçün nəticəyönümlü təlimi təmin edən şərait yaradılmasını nəzərdə tutur. Hər bir şagird, əslində, fərdi ya-naşma tələb edir. Hər bir sinifdə bu və ya digər dərəcədə belə problemlə uşaq ola bilər. Bu halda müəllimlər adaptasiya və modifikasiya strategiyalarından istifadə edərək xüsusi təhsilə ehtiyacı olan uşaqların qruplarda iştirakını təmin edə, onların təlimdə müvəffəqiyyət qazanmasına nail ola bilərlər. Adaptasiya xüsusi təhsilə ehtiyacı olan şagird üçün tapşırığın daha əyani şəkildə təqdim edilməsidir.

Modifikasiya məsələnin məzmununun sadələşdirilməsidir. Sinifdə autist (özünə qapılan) şagird varsa, diqqətinin məhdud olduğunu nəzərə alaraq müəllim tapşırıqları onun üçün sadələşdirir.

Qeyd etməliyik ki, müəllim vəsaitdə IV sinif üzrə standartlar əsasında dərslərin tədrisi mərhələləri araşdırılmış, məzmun standartlarının reallaşma və integrasiya cədvəlləri, illik planlaşdırma nümunəsi verilmişdir. Verilmiş dərs nümunələrində dərsin hər mərhələsində müəllim və şagirdin fəaliyyəti açıqlanmışdır. Tədris prosesində şəraitə uyğun olaraq metodlar, vasitələr, tədqiqat sualları dəyişə bilər.

Artıq respublikamızda şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistem müvəffəqiyyətlə tətbiq olunur. Məzmun standartlarının mənimsənilməsi istiqamətində müxtəlif qiymətləndirmə növlərindən istifadə edilir. Bu qiymətləndirmə növləri müvafiq məsələlərə aydınlıq göturmək məqsədi daşıyır:

İlkin səviyyənin qiymətləndirilməsi (diagnostik qiymətləndirmə) şagirdin artıq nələri bildiyini müəyyən edir və təlimin düzgün qurulmasında müəllimə kömək edir. Şagirdlər əsas bilik və bacarıqlara müəyyən dərəcədə malikdirlərmi? Şagirdlər tədris olunmuş materialın hansı hissəsini bilirlər?

Sagird irəliləyişlərinin monitorinqi (formativ qiymətləndirmə) vasitəsilə tədrisin düzgün istiqamətləndirilməsi həyata keçirilir. Standartların mənimsənilməsinə doğru şagirdlər kifayət qədər irəliyə bilirlərmi? Hər altı həftədən gec olmayıaraq, şagirdlərin standartlar üzrə nailiyyətlərinin daha ümumi monitorinqi təşkil edilməlidir.

Ümumi təhsil pilləsində təhsilalanların attestasiyasının (yekun qiymətləndirmə (attestasiya) istisna olmaqla) aparılması Qaydası barədə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin 28 dekabr 2018-ci il tarixli 8/1 nömrəli Kollegiya Qərarına əsaslanaraq qeyd edilməlidir ki, ümumi təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən hər yarımilin sonunda II və III siniflərdən fərqli olaraq, IV sinifdə böyük summativ qiymətləndirmə də aparılmalıdır.

«Texnologiya» fənni üzrə bütün summativ qiymətləndirmələr 45 dəqiqə ərzində aparılır.

Summativ qiymətləndirmədə istifadə olunan qiymətləndirmə vasitələri (suallar) Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 13 yanvar tarixli 9 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sisteminde Qiymətləndirmə Konsepsiyası»nın tələbləri nəzərə alınmaqla hazırlanır. Suallar hər bir sinif və fənn üzrə 4 səviyyədə tərtib edilir. 1-ci səviyyə ən aşağı, 4-cü səviyyə isə ən yüksək səviyyəni əks etdirir. Suallar müxtəlif mürəkkəblik səviyyəsində hazırlanır. 1-ci və 2-ci səviyyəyə təhsilalanların əksəriyyətinin cavablandırma biləcəyi suallar aid edilir. 3-cü və 4-cü səviyyəyə daha hazırlıqlı şagirdlərin cavablandırma biləcəyi suallar aid edilir. Səviyyələr üzrə sualların qiymətləndirmə balllarının 100 ballıq şkalada bölgüsü aşağıdakı kimi nəzərdə tutulur:

- 1-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir;
- 2-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 3-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 4-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir.

Şagirdlərin bütün summativ qiymətləndirmələrdə yuxarıda göstərilənlər nəzərə alınmaqla topladıqları balların 2, 3, 4, 5 qiymətlərinə uyğunluğu aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilir:

- 30-dək (daxil olmaqla) olan ballar “2” qiyməti ilə;
- 30-dan 60-dək (daxil olmaqla) olan ballar “3” qiyməti ilə;
- 60-dan 80-dək (daxil olmaqla) olan ballar “4” qiyməti ilə;
- 80-dən 100-dək (daxil olmaqla) olan ballar “5” qiyməti ilə.

Yekun (summativ) qiymətləndirmə. Yekun (summativ) qiymətləndirmə aşağıdakı suallara cavab verir: Şagird materialı bilir və başa düşürmü? Bildiklərini tətbiq edə bilirmi? Daha irəli getmək üçün lazımı səviyyəyə çatmışdır?

IV sinifdə «Texnologiya» fənnindən şagirdlərin bilik və bacarıqlarını hər bir mövzu ilə bağlı qruplar üzrə qiymətləndirmək üçün cədvəl nümunəsinin müəllim vəsaitinə daxil edilməsi də məqsədəyঁ gun hesab edilmişdir.

Qrup işinin qiymətləndirilməsi (istənilən meyar əlavə oluna bilər)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
1. Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirmə					
2. İşi vaxtında yerinə yetirmə					
3. Təqdimetmə					
4. Əməkdaşlıqlı etmə					

Şagirdin fəaliyyəti qiymətləndirildikdə meyarlar elə müəyyənləşdirilməlidir ki, onlar hər bir şagirdin fərdi keyfiyyətlərinə uyğun gəlsin. Məlum qaydalara görə yeni fənn proqramları (kurikulumlar) tətbiq olunan siniflərdə formativ qiymətləndirmə rubriklər üzrə aparılır. Rubrik xüsusi növ qiymətləndirmə şkalasıdır. O, iki əsas suala cavab verir: 1. Mən nəyi qiymətləndirməliyəm? (obyekt, məzmun, aspektlər, tərəflər, xüsusiyyətlər) 2. Aşağı, orta və yuxarı nailiyyət səviyyələrinin xüsusiyyətlərini necə bilmək olar?

Aşağıda bir rubrik nümunəsini təqdim edirik:

Meyar	“2” qiymət	“3” qiymət	“4” qiymət	“5” qiymət
İzahetmə	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edə bilmir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə müəllimin sualları əsasında izah edir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə düzgün izah edir.
Təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmə.	Məmulati hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmir.	Məmulati hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına müəllimin köməyi ilə əməl edir.	Məmulati hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.	Məmulati hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına düzgün əməl edir.

Şagirdlərin özünüqiymətləndirmə cədvəlini də doldurmaları tövsiyə olunur.

Özünüqiymətləndirmə cədvəli

Mən bu gün dərsdə nəyi öyrəndim:

1.	
2.	
Gələcəkdə nəyi öyrənmək istərdim:	
1.	
2.	

Vəsaitdə verilən bütün dərs modelləri, yeni interaktiv təlimlə keçirilən dərsin strukturunu əks etdirir. «Texnologiya» fənni üzrə məzmun standartları əsasında hazırlanmış dərs modellərində şagirdlərin idraki, informativ-kommunikativ, psixomotor fəaliyyətlərinin inkişafı, habelə zəruri vərdişlərə yiyələnmələri diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Təqdim olunan dərslərə yaradıcı yanaşılmaqla onu zənginləşdirmək və daha maraqlı etmək müəllimin ixtiyarına verilir. Başlıcası, şagird tərəfindən biliklərin və praktik bacarıqların müstəqil qazanılmasına imkan və şərait yaratmaq, «öyrənməyi öyrətmək» prinsipinə sadıq qalmaq lazımdır.

Aşağıda KSQ-ni aparmaqda müəllimlər kömək edəcək testlərə aid nümunələr verilmişdir. Test nümunələri təxminidir və müəllimlər standartların reallaşmasını yoxlamaq üçün oxşar test nümunələrini özləri hazırlamalıdır.

«Texnologiyalar və texnoloji vasitələr» bölməsinə aid test nümunəsi

İstehsal müəssisələrində hansı əşyalar istehsal olunur?

- a. əmək alətləri, qida və sənaye məhsulları, maşınlar
- b. əmək alətləri, maşınlar, nəqliyyat vasitələri, mexanizmlər
- c. əmək alətləri, mexanizmlər, maşınlar, nəqliyyat, rabitə və informasiya vasitələri, qida və sənaye məhsulları
- ç. maşınlar, qida və sənaye məhsulları, nəqliyyat vasitələri, əmək alətləri

«Məişət mədəniyyəti» bölməsinə aid test nümunəsi

İnsan orqanizminə qida ilə birlikdə nə daxil olur?

- a. vitaminlər, zülallar, karbohidratlar
- b. vitaminlər, yağlar, zülallar
- c. yağlar, su, karbohidratlar
- ç. vitaminlər, su, yağlar, zülallar, karbohidratlar

«Kağızqatlama və naxışkəsmə» bölməsinə aid test nümunəsi

Kağız vərəqinin neçə standart ölçüsü mövcuddur?

- a. A1, A3, A4, A2
- b. A5, A3, A2, A1
- c. A1, A2, A3, A4, A5
- ç. A4, A2, A5, A1

«Yapma» bölməsinə aid test nümunəsi

Kontrrelyef nədir?

- a. müstəvinin öz səthindən dərində yerləşən təsviri
- b. müstəvinin öz səthindən yuxarıda yerləşən təsviri
- c. müstəvinin öz səthi boyunca yerləşən təsviri
- ç. müstəvinin səth boyunca yerləşən təsviri

«Müxtəlif materiallardan quraşdırma» bölməsinə aid test nümunəsi

Dizayn nədir?

- a. layihə, təsvir
- b. layihə, görünüş
- c. təsvir, görünüş
- ç. layihə, təsvir, görünüş

Məzmun standartlarının reallaşma cədvəli

Standart	Mövzu	Dərsin №-si
1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	Texnologiyaların inkişafı	1
1.1.1.; 1.1.2.	İstehsalat müəssisələri və istehsal	2
1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	Emal texnologiyaları və vasitələri	3
1.3.5.; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı. Məişət texnikası	4
2.1.1.	Robot texnikası	5
3.1.1.; 3.1.2.	Özümüzə xidmət edək, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qoruyaq	6
3.1.4.; 3.1.5.	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	7
3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.	Qonaq və bayram süfrələri	8
3.1.3.	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	9
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	10
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Bədii işlər üçün çərçivə	11
4.1.1.; 4.1.2.	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	12
4.1.1.; 4.1.2.	Xırda vət üçün mücrü	13
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	14
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızdan baş geyimləri	15
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Ornamentlər	16
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çoxqatlı çizma	17
1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Dərinləşdirilmiş reliyef	18
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	19
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Qabların dizaynı	20
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çarpaz tikmə	21
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	İlgək tikişi	22

IZAHAT VƏRƏQİ

Standart	Mövzu	Dərsin №-si
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik. Əlcək-gəlincik	23
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Qablaşdırmanın bağlanması	24
1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.	Bədii quraşdırma. Dizayn	25
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Papye-maşədən hazırlanmış məmulatlar	26
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Yarıqlı kılıdı olan həcmli məmulatlar	27
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dəridən məmulatların hazırlanması	28
1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Plastik butulkadan məmulatlar	29
1.1.1.; 1.3.5.	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	30
1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.	Lobziklə müşarlama	31
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Hərəkətli oyuncaqlar	32

IV SİNİF ÜÇÜN «TEXNOLOGİYA» FƏNNİNİN İLLİK PLANLAŞDIRILMASI

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Diagnostik qiymətləndirmə					1
Texnologiyaların inkişafı	1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	A.d.:1.1.1.; İnf.: 3.2.6.; H.b.: 4.2.1.	Peşələri eks etdirən şəkillər, insanların əmək fəaliyyətinin məqsədlərini eks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri	2	
İstehsalat müəssisələri və istehsal	1.1.1.; 1.1.2.	A.d.: 1.1.1.	Dərslik, iş vərəqləri, ot və ya kağız kombinatının, süd və ya maşın zavodunun, tikiş, ayaqqabı və ya toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotosəkillər	2	
Emal texnologiyaları və vasitələri	1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	A.d.: 1.1.1.; 1.1.2.	Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çəkic, elektrik burgusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.	2	
Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı. Məişət texnikası	1.3.5.; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.; H.b.: 4.2.1.	Texnoloji vasitələr (çilingər alətləri, xarrat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri, məişət texnikası təsvir edilmiş şəkillər	1	
Robot texnikası	2.1.1.	H.b.: 4.2.1.; A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.	Robot texnikası təsvir edilmiş şəkillər, dərslik	1	

IZAHAT VƏRƏQİ

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Məşət mədəniyyəti	Özümüzə xidmət edək, sağlamlığıımızı və ətraf mühiti qoruyaq	3.1.1.; 3.1.2.	H.b.: 1.4.1.; 4.1.1.; 4.1.3.; A.d.: 2.1.3.	Dərslik özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks etdirən şəkillər, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, yemək süfrələrini əks etdirən şəkillər (səhər, nahar, şam yeməkləri)	2
	Qonaq və bayram süfrələri	3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	H.b.: 3.1.1.; A.d.: 2.1.3.	Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinə aid şəkillər, süfrə ləvazimatlarının şəkilləri	2
	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	3.1.3.	H.b.: 2.1.2.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, günün müxtəlif vaxlarını əks etdirən süfrə şəkilləri	2
Kağız və kartonun emalı	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, karton, PVA yapışqanı və parça	2
	Bədii işlər üçün çərçivə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız dəsti, modullar, sığallayıcı, xətkəş, qayçı, qələm, dərslik, fotosəkil üçün çərçivə	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	4.1.1.; 4.1.2.	T.i.: 4.1.2.	Kağız, rəngli karandaş, sığallayıcı, xətkəş, qayçı, PVA yapışqanı, firça, karandaşqabının şəkli	2
	Xirdavat üçün mücrü	4.1.1.; 4.1.2.	H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6.; T.i.: 4.1.2.	Mürçü, karton, PVA yapışqanı, parça, qayçı, flomaster, dərslik	2
Kağızqatlama və emal	Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, dərslik	2
	Kağızdan baş geyimləri	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				1
	Ornamentlər	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluetləri, PVA yapışqanı, firça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton	2
Yapma	Çoxqatlı çizhma	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 2.1.2.; 4.2.1.; T.i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.	Hazır çoxqatlı çizmalar, müxtəlif kəsici alətlər, metal örtüklü karton, plastilin, pannolar və şəkillər	2
	Dərinləşdirilmiş relyef	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Karton, plastilin dəsti, heykəl nümunələri, heykəltəras bıçağı	2
	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrıt qutusu, dərslik, heykəltəras bıçağı	2
	Qabların dizaynı	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.	Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri	2
Kiçik Summativ Qiymətləndirmə					1

IZAHAT VƏRƏQİ

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Tikiş və nümunələr	Carpaz tikmə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, iş vərəqləri, carpz tikmə nümunələri	2
	İlgək tikişi	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri	2
	Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik. Əlcək-gəlincik	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqləri, çaynik üçün isidici gəlincik və əlcək-gəlincik nümunələri	2
Müxtəlif materiallardan quraşdırma	Qablaşdırmanın bağlanması	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.	Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncaq qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				
	Bədii quraşdırma. Dizayn	1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Karton, plastilin dəsti, dış çöpü, müxtəlif şəkillər, dərslik	1
	Papye-maşedən hazırlanmış məmulatlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.	Qəzet kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çiriş, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və firçalar	2
	Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün firça, dərslik, iş vərəqləri, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa	2
	Dəridən məmulatların hazırlanması	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				
	Plastik butulkadan məmulatlar	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Plastik butulka, qayçı, bıçaq, sigallayıcı, dəftərxana bıçağı	2
	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	1.1.1.; 1.3.5.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Altlıq nümunələri, oduncaq yapışqanı, dərslik, mişar, bıçqı, lobzik, iş vərəqləri	1
	Lobziklə mişarlama	1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.	H.b.: 4.2.1.	Dərslik, lobzik	1
	Hərəkətli oyunaqlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Məftil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altlıq, mis məftil, yapışqan, yapışqan üçün firça, qalın tikiş sapi, qara rəngli flomaster	2
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				
Cəmi:					68

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

1. TEXNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

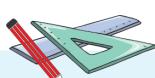
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.
2. Texnoloji maşınlar haqqında kiçik təqdimatlar edir.
3. Texnoloji maşınları və texnoloji vasitələri fərqləndirir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.; İnf.: 3.2.6.; H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Peşələri əks etdirən şəkillər, insanın əmək fəaliyyətinin məqsədlərini
əks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki
alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şəkilləri göstərərək şagirdlərə müraciət edir:

1. Bu şəkillərdə nə təsvir olunub?

10

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

(1) 1. TEKNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI

Texnologiyalar haqqında nəyi bilirik?

İnsan qədim zamanlardan öz həyat və əmək şəraitini yüngülləşdirən kəşflər edirdi. Bir neçə min il bundan əvvəl insan bütün işləri özü görürdü. Sonra o, heyvanları əhliləşdirməyi öyrəndi. Onlardan əməyin yüngülləşdirilməsində və zəruri tələbatlarının ödənilməsində istifadə etdi.

Və günlərin bir günü onun ağlıma buxarın gücündən istifadə ideyəsi geldi. İnsan buxar masınları yaratdı və onlardan məharətə istifadə etdi.

Sonra əsrlər ötdü. İnsan beyni bir qədər də inkişaf etdi. İndi artıq o ağır işlərdə köməyin çatı biliçək sadə mexanizmlər hazırlamağı bacarırdı. Su küləyin təbii enerjisindən istifadə etməyi öyrənmədi.

Daha sonra onun tərəfindən daxiliyanma mühərrikə ixtira olundu. Bu ixtira yeni maşınların yaranmasına yol açdı.

6

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Bəşəriyyət kömür, neft, qaz çıxartmayı və onları yanacağa çevirməyi öyrəndi. Elektrik enerjisi əldə etmək və onu işığa, istiliyə, mexaniki hərəkətə çevirmək insanın böyük uğuru oldu.

XX əsrda isə insan informasiyaların ötürülməsi və saxlanmasıının yeni üsullarını düşünüb tapdı və xüsusi texniki vasitələr – televizor, mobil telefon, fotoaparət, videokamera, kompüter və dronlar yaratdı.

İnsanlar kompüter, telefon və modemə adlanan xüsusi qurğunun köməyi ilə ümumdünya informasiya şəbəkosuna – internetə giriş əldə etdi.

Bu gün internetin köməyi ilə insan yenilikləri öyrənir, qəzet, jurnal, kitab oxuyur, sanətin və texnologiyaların tarixi ilə tanış olur. Kitabxanaların və tədris ocaqlarının saytlarına daxil olmaqla həyatın bütün sahələrini aid vəcib məlumatları əldə edir. Onu maraqlandırılan istanilan sualtı müxtəlif ölkələrdə yaşayan həmfikirləri ilə müzakirə edə bilir.

7

2. İnsan əməyi haqqında nə deyə bilərsiniz?
 3. İnsanın əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaqdə məqsədi nədir?
 4. Peşə haqqında nə deyə bilərsiniz?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat suali:

– Texnologiyanın inkişaf etməsinə səbəblər hansılardır?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar. Müəllim şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhifələri oxumağı tapşırır. Qruplara iş vərəqləri paylanır.

I qrup. Səhifə 6–9-da gördünüz şəkillərlə əlaqədar peşələri insanların tələbatına uyğun olaraq sadədən mürəkkəbə doğru sıralayın.

II qrup. İnsanın əmək fəaliyyətindəki rolunu açıqlayın.

III qrup. Məişət cihazlarının və çuqun pilətələrin yaranma səbəblərini deyin.

IV qrup. Məişət avadanlığının və cihazların insanın inkişafında hansı mühüm əhəmiyyəti olduğunu izah edin.

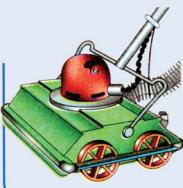
TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Son yüz ildə gündalıq hayatı insanın emyini yüngülləşdirən bir çox məişət cihazları ixtira edilib.

XX əsrin əvvəllerində yaradılmış məişət cihazları hazırda istifadə etdiyiniz müəstər cihazlardan çox forqlı idi.

Mosolan, ilk tozsonar maşın 1904-cü ildə ixtira olunub. Bu maşın tozu əllə sixılan xəzərlərin köməyi ilə təmizləyirdi.

XIX əsrin əvvəline qədər yeməyi sobada hazırlayırdılar, sonra kömür və ya odunla qızdırılan çuquq pilətlər düşüntüb təpildilər. İlk qaz piləti XX əsrin əvvəllərində, 1936-cı ildə ixtira olunmuşdur.

8

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

1895-ci ildə radioqəbuləcidi kəşf edildi. XX əsrin 20-ci illərində kütləvi radioqəbuləcidi istehsalı başlandı. Səsi çox zaif olduğundan onları dinləmək üçün qulaqcılardan istifadə edildi.

XX yüzilliğin 30-cu illərində televizor kəşf olundu. O, ağ-qara təsviri parıldayan ekrana malik idi.

SUALLAR

1. Siza hansı məişət cihazları məlumdur?
2. Məişət cihazları insanlara necə kömək edir?
3. Məişətdə sizə kömək edən məişət texnifikasi hansılardır?
4. Məişət cihazlarından istifadə etdikdə evdə görülen işlərdən hansını daha çox bayanırsınız?

«Hansı məişət eygəsunun elektron variantını görmək istayardınız?» mövzusunda esse yazın.

9

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. İnsanlar öz tələbatını ödəmək üçün əvvəller nələrdən istifadə ediblər? (*Heyvan əməyindən və sadə əmək alətlərindən.*)
2. Sadə mexanizm nə deməkdir? (*Sadə əmək alətləri və qurğular.*)
3. Texnologiya nədir? (*İnsanların öz həyatlarını yaxşılaşdırmaq və dəyişmək üçün istifadə etdikləri üsul və qaydalar texnologiya adlanır.*)
4. Hansı xüsusi texniki vasitələri tanıyırsınız? (*Televizor, mobil telefon, kompüter.*)
5. Köhnə texnologiyalar əsasında yaradılmış hansı yeni cihaz və qurğuların adını sadalaya bilərsiniz? (*Əl ilə sixılan xəzlər vasitəsilə işləyən təmizlik qurğusunu müasir tozsoran, dəstəyin firlədilməsi ilə hərəkətə gətirilən taxta ləyəni paltaryuyan maşın əvəz etdi.*)

12

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və bir daha insan əməyi, peşələr, mexanizmlər və yeni texnologiyalar üzərində dayanır. Bəzi yeni məişət texnikasını və texnoloji avadanlıqları sadalayır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Texnologiyaların inkişafı haqqında fikirlərinizə əsaslanaraq gələcəkdə hansı texnologiyaların elektron variantını görmək istədiyinizi təsvir etməyə çalışın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli üzrə meyarlar əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Elektron texnologiyalar insana necə kömək edir» mövzusunda esse yazın.

2. İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Tanıldığı emal texnologiyasının tətbiq edildiyi istehsal sahələri (zavod, fabrik, kombinat) haqqında tam məlumatla malik olduğunu nümayiş etdirir.
2. Müxtəlif emal texnologiyaları ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
BİBÖ

13

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

RESURSLAR

Dərslik, iş vərəqləri, ət və ya kağız kombinatının, süd və ya maşın zavodunun, tikiş, ayaqqabı və ya toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotosəkillər

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

(I) 2. İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL

Minilliklər boyu insan yaşayış məskəni salmağı, qida əldə etməyi, hayat üçün lazımlı məmulatlar istehsal etməyi öyrənib.

Bas istehsal nədir?
İstehsalat müəssisəsi nəyə deyilir?

Istehsal təbii xammalın, materialların və enerjinin emali nticəsindən, həmçinin işçilərin işləməsi və tətbiq etməsi, məmulatların hazırlanması, işləməsi, təqdimatı və satışıdır. İstehsalat müəssisələrində istehsal olunur.

Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?
Zavod, fabrik və kombinat haqqında nə bilirsiniz?

Zavod böyük istehsalat müəssisəsidir. Daha doğrusu, istehsalı mexanikləşdirilmiş və avtomatlaşdırılmış proseslərdən ibarət sonaye müəssisəsidir. Masslan, avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviasiya zavodu, şüşə zavodu, süd zavodu və s.

Zavodlarda fahsıl və ya avtomatik mexanizmlər məmulatı ardıcıl olaraq yığırlar. Avtomobil zavodunda avtomobillər yığma konveyer üsulu ilə hazırlanır.

10

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Şəklinə baxaraq süd məhsulları istehsalının müasir texnologiyaları haqqında danışın.

The diagram illustrates the modern technology of milk processing. It starts with a cow labeled 'Inək' which leads to a 'Sistern*' tank. From the tank, the milk goes through 'Pasterizasiya***' (pasteurization) and 'Termik emal' (heat treatment). The treated milk then branches into several paths: 'Separator**' leads to 'Qablaşdırma' (clarification), 'Qaymaq və yağ' (cream), and 'Üzsüz və yağılmış süd' (non-fat milk). Another path leads to 'Yogurt' (yogurt). The final product is 'Qatlıq Pasterizə edilmiş süd' (pasteurized whole milk).

Fabrik**** — kütłəvi məmulat istehsal edən iri sonaye müəssisəsidir (maslon, tikiş fabrikı, şirniyyat fabrikı, corab fabrikı, çay fabrikı, mebel fabrikı və s.).

11

*Sistern — mayeleri (neft, benzin, süd) saxlamaq və daşımak üçün böyük çən
**Separator — mayenin tərkib hissələrini ayıran mexaniki və ya elektronik qurğu
***Pasterizasiya — süddə mikropların inkişafının qarşısını almaq məqsədi oları müyyən həddi qədər ($t=60\text{--}70^\circ\text{C}$) qızdırmaqla zorvırıldırırmak üçün aparılan amoliyyat
**** Fabrik — latin sözü olub, «emalatxana» deməkdir.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şəkilləri nümayiş etdirərək şagirdlərə müraciət edir:

1. Sizcə, istehsalat nədir?
2. Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?

Şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat suali:

- Zavod, fabrik və kombinatların hər biri ayrı-ayrılıqda hansı funksiyaları yerinə yetirir?

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və iş vərəqləri paylayır. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhifələri oxumağı tapşırır.

I qrup. Zavod nədir və onun istehsalat müəssisəsi kimi nələr istehsal etdiyini danışın.

II qrup. Səh. 10–11-dəki şəkillərə baxaraq müasir texnologiyalar haqqında danışın.

III qrup. Fabrik nədir və o, necə sənaye müəssisəsidir?

IV qrup. Kombinat nədir və o, özündə hansı müəssisələri birləşdirir?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Kombinat* — bir neçə müəssisənin bir istehsalatda birləşməsidir (məsələn, kağız kombinati, metallurgiya kombinati, kimya kombinati, evtikmə kombinati və s.). Kombinat — sonnay müəssisələrinin qarşıq sahələrinin birləşməsidir, burada bir müəssisənin məhsulu digəri üçün xammal və ya materialdır.

Kağız kombinatının sxemini nəzərdən keçirin və kütləvi istehsalat mütəsir texnologiyaları haqqında, məsələn, kağız məmlətləri haqqında danışın.

The diagram illustrates a paper mill production line with numbered components:

- 1. Şəban
- 2. Kimyavi məhsul
- 3. Xirdalayıcı çax
- 4. Makulatura**
- 5. Kağız kütləsinin hazırlanması üçün çən
- 6. Xirdalayıcı maşın
- 7. Xələt hazırlayan maşın
- 8. Oduncaq kütləsi
- 9. Torlu konveyer***
- 10. Kağız ləvhəsi
- 11. Buxarla qızılı vallar
- 12. Kağız rulonu****

SUALLAR

12

1. Sizə məlum olan istehsal məhsullarını sadalayın.
2. Məhsullar istehsal edildiyi yerləri adlandırın.
3. İstehsal dedikdo na başa düşürsiniz?
4. Zavod fabrikdən hansı cəhətlərinə görə fərqlənir?
5. Kombinat dedikdo na başa düşürsiniz?

Gələcəkdə istehsal müəssisələrini necə görmək istədiyinizi təsvir edin.

* Kombinat – istan sözü club «bir-ləmiş» deməkdir.
** Makulatura – kağız tullantı.
*** Konveyer – mövcudluğun arasıksızlımdan hərəkət edən lənt qurğusudur.
**** Rulon – silindr şəklində bölməlmüş kağız

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

- İstehsalat müəssisəsi nə deməkdir? (*Hansısa bir məhsul istehsal edən müəssisə.*)
- Hansi istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız? (*Fabriklər, zavodlar, kombinatlar.*)
- Hansi zavodları tanıyırsınız? (*Avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviasiya zavodu, şüşə zavodu və s.*)
- Hansi fabrikləri tanıyırsınız? (*Tikiş fabriki, şirniyyat fabriki, corab fabriki, ayaqqabı fabriki, mebel fabriki və s.*)
- Sizə hansı kombinatlar məlumdur? (*Metallurgiya kombinati, kimya kombinati, evtikmə kombinati, ət kombinati və s.*)
- Müasir dövrə uyğun istehsalın hansı texnologiyaları haqqında danışa bilərsiniz? (*Sadədən mürəkkəbə.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və cavabları ümumiləşdirir. Bir daha istehsalat sahələrinin üzərində dayanır.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: «Hansı məişət əşyasının elektron variantını görmək istərdiniz?» mövzusunda esse yazın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli üzrə meyarlar əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Tanıdığınız istehsalat müəssisələri və istehsal haqqında fikirlərinizi yazılı şərh edin.

3. EMAL TEXNOLOGİYALARI VƏ VASİTƏLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı təqdimatlar edir.
2. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçir.
3. Məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
4. Texnoloji vasitələr haqqında kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.; 1.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin
həmləsi,
ziqzaq

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

3. EMAL TEXNOLOGİYALARI VƏ VASİTƏLƏRİ

İstehsalat müəssisələrində məmulat necə hazırlanır?
Emal texnologiyaları haqqında nə bilirsiniz?
Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?

İstehsalat müəssisələri müxtəlif məmulatlar istehsal edir. Məmulatı hazırlanma üçün əvvəlcə material emal olunur. Bu məqsədə müxtəlif emal texnologiyalarından istifadə edilir.

Emal texnologiyaları — məmulatın hazırlanması prosesində materialın, xammalın və ya yarımfabrikatın vəziyyətinin, xassollarının və formalarının dayışdırılması üçün istifadə olunan texnoloji əmaliyyatlardır. Kosma, deşmə, yapma, birləşdirmə, qatlama, tikma, hörümə və s. emal texnologiyalarıdır. Nişanlama isə köməkçi əmaliyyatıdır.

Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?
Onların təyinatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Materialın formasını və ölçüsünü dayışan alətlərə **emal vasitələri** deyil. Emal vasitələrinə onların təyinatına nəzər yetirək.

Qayçı — kəsici alətdir.

Məişət qayçısı ilə kağızı, parçamı, eləcə də saç və durnaqları kəsirər. Demir lövhəni və kabeli kosmak üçün isə istehsalat qayçuları mövcududur. Hidrolik qayçılardan xüsusidələr yol näqliyyat hadisələri nticəsində zərər çəkməsə insanları avtomobilində çıxmarmaq məqsədi ilə geniş istifadə edirlər. Bağlılıqda bağban qayçısından istifadə olunur.

Qayçı

Bağban qayçı

Hidrolik qayçı

Vintaçan — başlığında **şlisli*** olan viyli məmulatları bərkitmək və açmaq üçün nəzərdə tutulmuş çilingər aləti.

* Şlis — yarıq

13

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Iynə — sort materialdan hazırlanmış, dolayı olan, sislu, nazik, uzunsov alətdir. Iynənin köməyi ilə tikma əmaliyyatı yerinə yetirilir. Tikis maşınlarının da iynası olur. Iynə ham də tibbi lavazimatdır.

Çekic — zərbə alətidir, mismar vurmaq, məmulati döyüb yastılatmaq və xirdalamaq üçün istifadə edilir. Çekic insanın istifadə etdiyi ən qədim əl alətidir.

Burğu — deşik açmaq üçün nəzərdə tutulmuş desici alətdir. Burğu, ham də gencləmə üçün, yeni kiçik ölçülü desisi böyütmək üçün tətbiq oluna bilər.

Balta — kəsici alətdir. Onun tiyeli metal başlığı ağac dəstəyə geydirilmişdir. Balaşdan, adətan, ağacı qurmaq, doğramaq və ya ona görkəm vermek üçün istifadə olunur. Silah kimi do istifadə edilib, ot doğramaq üçün də istifadə edilir.

Məngənə — çilingərlik və ya xarratlıqda emal olunan əşyaların sixmaq üçün istifadə olunan alətdir. Müxtəlif emal növlərində (mışarlama, burğulama, yonma və s.) detalları bərkitmək üçün istifadə edilir. Məngənə bir cüt paralel dodaqdan ibarətdir. Dodaqlardan biri, adətan, terpanmaz olur, ikincisi detala vintin köməyi ilə sixılır. Çilingər məngənəsi çox vaxt metal-dan, xarrat məngənəsi isə ağacdən hazırlanır.

Rəndə — odunağı yonmaq üçün istifadə olunan el alətidir. Rəndədən ağaç məmulatlarının səthini yonub bərabərəşdirmək, hamarlamaq onların ölçülərini azaltmaq üçün istifadə olunur.

Bıçaq — kəsici alətdir. O, kəsici tərəfi çox iti olan tiyə və dəstəkdən ibarətdir. Pazın batıcı ucu olə bilər. Müxtəlif alətlərin, dəzgahların, maşın və mexanizmlərin (mossolən, rəndə, stçəkan maşın, buldozer və s.) kəsici hissələri bıçaq adlanır.

14

RESURSLAR

Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çekic, elektrik burğusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Emal texnologiyaları haqqında nə bilirsiniz?
2. Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

17

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Mışar — bark materialları (oduncəq, metal, plastik kütü, das və s.) kəsmək (mışarlamaq) üçün çoxlu sayıda kəsici dişləri olan ol alətidir. Benzinli, elektrikli işleyən mışarlar da vardır.

Bız — dəstəklili iynədir. Ayaqqabı ustaları tərəfindən mixtəlif materialları (massələn, dörjin) deşmək üçün istifadə olunur. Bız xarrat və dülər işlərində da tətbiq edilir, dəftərxana ləvaziməti kimi, elektrik quradırma aləti kimi da istifadə olunur. Biziñ dəstəyi ağacdan, plastik kütüdən olur.

Elektrik burğusu — deşik aqmaq üçün nəzərdə tutulmuş elektroməxaniki alətdir. Onun köməyi ilə xarrat, cılıngırov dülər işlərində deşme əməliyyatları yerinə yetirilir.

Bel — dəstəyaya geydirilmiş müstəvəspəkilli enli paz ağızlığı olan ol alətidir. Bel — inşaat və kənd təsərrüfatı işlərində, qazma, temizləmə, daşuma əməliyyatları üçün istifadə edilir. Sepalənen yüksək üçün (qum, buğda və s.) ağızçı şəklinde olan bel da vardır.

Yastıağzı kalbstin — bu alətin piramidaşəkilli dodaqlarının daxili sothi kərtiklidir. Cılıngırov-quradırma və elektrontoraj ol alətidir. Bundan başqa ittiağzı, yumruağzı kalbstinlər da vardır.

SUALLAR

1. İstehsalat müəssisələrində məmulatın hazırlanması üçün nə etmək lazımdır?
2. Sizə məlum olan emal texnologiyaları sadalayın.
3. Emal texnologiyaları hansı məqsədə xidmət edir?
4. Emal vasitələri hansı məqsəd üçün yaradılmışdır?
5. Sizə məlum olan emal vasitələri ilə yerinə yetirilən emal texnologiyaları hansılardır?

Alətləri və onlara yerinə yetirilən əməliyyatları aşağıdakı cədvəldə qruplaşdırın.

Alətlər	Adları	Alətlərlə yerinə yetirilən əməliyyatlar
Oduncəq emalı üçün alətlər		
Metal emalı üçün alətlər		
Geyin hazırlamaq üçün alətlər		

15

Üçün istifadə edilən alətlərin adını deyin və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

- Siz hansı əmək alətlərini tanıyırsınız? (*Şagirdlər bir neçə əmək alətinin adını sadalayırlar.*)
- Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (*Biçaq, mışar, qayçı, bıçqı.*)
- Siz hansı deşici alətləri tanıyırsınız? (*Bız, burğu, elektrik burğusu.*)
- Bu alətlərlə işlədikdə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına əməl etmək lazımdır? (*Təhlükəsizlik qaydaları sadalanır.*)

Tədqiqat sualı:

— Texnoloji əməliyyatların yerinə yetirilməsində emal vasitələrinin hansı mühüm rolü var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Ölçmə, nişanlama, kəsmə və birləşdirmə üçün istifadə edilən alətlərin adını deyin və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

II qrup. Materialı emal etmək üçün hansı emal texnologiyalarından istifadə olunur və necə?

III qrup. Deşmə və yapma üçün istifadə edilən alətlərin adını deyin və hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

IV qrup. Tikmə, hörmə və qatlama üçün istifadə edilən alətlərin adını deyin və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və qeyd edir ki, emal vasitələrinin köməyi olmadan emal texnologiyalarını həyata keçirmək qeyri-mümkündür. Onlar insanın əməyini yüngülləşdirir və vaxta qənaət edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Cədvəli doldurun.

Oduñaq emalı üçün alətlər	Metal emalı üçün alətlər	Parça emalı üçün alətlər	Digər işlərdə istifadə olunan alətlər

Qruplar tapşırığı icra edirlər.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi və rubrik formasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərzi və xarrat alətləri, onların yerinə yetirdiyi texnoloji əməliyyatlar haqqında fikrinizi şərh edin.

4. TEXNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ MAŞINLARIN TƏSNİFATI. MƏİŞƏT TEKNİKASI (1 saat)

STANDART 1.3.5.; ; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Texnoloji maşınların, məişət texnikasının və texnoloji vasitələrin təsnifatını aparır.
2. Texnoloji maşınlar və məişət texnikası haqqında təqdimat edir.
3. Texnoloji vasitələr haqqında təqdimat edir.
4. Zəruri məişət texnikasından istifadə bacarıqları nümayiş etdirir.
5. Təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.; H.b.: 4.2.1.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

**4. TEKNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ
MƏŞİİTLƏRİN TƏSNIFATI. MƏSİİİ TEXNİKASI**

Təyinatına görə texnoloji vasitələri hansı qruplara ayırmak olar?

Aşlər aşağıdakı qruplara bölündür:

- Cilingər alətləri
- Ölçmə alətləri
- Xarrat alətləri
- Carrah alətləri
- Tikinti alətləri
- Yol alətləri
- Kond toserrüfatı alətləri
- Meteoroloji cihazlar və alətlər

Aşləri və maşınları sadalayaq:

Cilingər alətləri — burğu, çəkic, kəlbətin, yeyə, vintaçan, dəmir qələm, desikacan və s.

Xarrat alətləri — al burğu, lobzik*, mişar, rondə, bıçqı, iskəna, balta və s.

Tikinti alətləri — elektrik burğu, ağır çəkic, perforator (süxurqazan, delikəcan alət), dairəvi elektrik mişarı, iskəna, rangsız malası, taxta çəkic, su tarozisi və s.

Kond toserrüfatı alətləri — susən, kürək, yaba, bel, dirmiq, doryaz, ketmən, kotan, taxa, bağban qayçısı və s.

İş prosesinin təyinatına və xarakterinə görə maşınlar aşağıdakı qruplara bölündür:

Energetik maşınlar (maşın-mühərriklər) — bu və ya digər növdən olan enerjini mexaniki işə çevirir (məssələn, elektrik mühərrikləri, daxiliyanma mühərrikləri, soyuducular və s.).

Dəyişdiricilər (generatorlar) — mühərrikdən alınan mexaniki enerjini başqa növ enerjiye çevirir (masələn, carəyan generatorları, turbinlər və s.).

Nəqliyyat — bu haqqda III sinifindən geniş məlumatə maliksiniz.

Teknoloji maşınlar (maşın-alətlər, iş maşınları) — mühərrikdən alınan mexaniki iş vasitəsilə emal olunan materialların forma və halını dəyişdirir (masələn, metal emalı dozgahları, kond toserrüfatı maşınları, toxuculuq və matbaə dozgahları və s.).

Nəqleddici maşınlar — eşya və materialların voziyyətini və istiqamətini dəyişdirir (masələn, konveyerlər, qaldırıcı kranlar, nasoslar və s.).

İnformasiya maşınları — informasiya mübadiləsi üçün nəzərdə tutulub (masələn, kompüterlər, mexaniki integratorlar** və s.).

Bir çox maşınların osas hissəsinə mühərriklər təşkil edir.

Təyaranı hərəkətə getirən **reakтив***** mühərrikidir.

*Lobzik — sırxırtılı konturu olan figürleri hazırlamaq məqsədilə oduncağı müşərləmə üçün alət.
**Integrator — hesablayıcı.
***Reaktiv — qaz, buxar və s-nin yaratdığı qivvo həsabına yaranan hərəkət.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Təyyarə səmada necə hərəkət edir? Bu suala cavab tapmaq üçün reaktiv mühərrikin işi ilə tanış olaq. Mühərrikin qabaq hissəsindəki böyük par havanı sorur. Sonra hava sixrilir və yanma kamerasındaki yanacağın yanması hesabına qızar. Bunun nəticəsində hava genişlənir. Qızılmış hava sırnığı mühərrikin arxa hissəsindən çıxır və təyyarənin irəliləməsinə səbəb olur.

Reaktiv mühərrik par yanma kamerası isti hava sırnığı

Turbinin işi ilə tanış olaq. Turbin — buxarın, qazın və ya hərəkətli suyun enerjisinə mexaniki işə çevirir rotorlu* mühərrikidir. Su sırnığı çalovlu** turbinin parlarını itəlyör və val fırladır. Külsək turbininin parlarını isə külək fırladır.

Su və külək turbinlərindən çox vaxt elektrik generatorlarında istifadə olunur.

su sırnığı val par generator

Çalovlu su turbinə **Külsək turbini**

Məsişət texnikası nədir?
Məsişədə on çox istifadə olunan texniki vasitələr hansılardır?

Evde istifadə edilən bütün texniki avadanlıq məsişət texnikası adlanır. Məsiş texnikası insan emoyunu yüngülləşdirir, insanın gündəlik həyatında rahatlıq yaradır.

Məsiş texnikasına aşağıdakılardaxildir:

- Hesablama texnikası — hesablama makinası, şəxsi kompüter;
- Matəix texnikası — soyuducu, dondurucu, qabuyan maşın;

*Rotor — mühərrik və işləyən maşınların fırlanın hissəsi
**Çalov — ekşavatorda və bəzi mexanizmlərdə torpaq və s. göstürmək üçün metal takma

16

17

DƏRSİN TIPI

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi, karusel, auksion

RESURSLAR

Texnoloji vasitələr (cilingər alətləri, xarrat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri, məsişət texnikası təsvir edilmiş şəkillər

20

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Texnoloji əməliyyatlarda hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çilingər, xarrat, tikinti alətləri, kənd təsərrüfatı alətləri və s.*)
2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çəkic, dəmir qələm, iskənə, rəngsaz malası, susəpən, bağban qayçısı, lobzik, mişar və s.*)
3. Sizcə, maşınlar təyinatına görə hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, nəqliyyat-texnoloji maşınlar, nəqleddici maşınlar, informasiya maşınları.*)
4. Hansı məişət texnikasını tanıyırsınız? (*Hesablama texnikası, mətbəx texnikası, ev işi – işdirməq üçün elektron cihazları və s.*)

Tədqiqat suali:

– Texnoloji vasitələrin, maşınların və məişət texnikasının insan həyatında hansı müüm əhəmiyyəti var?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlər tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylanır. Dərslikdəki mətni oxumağı şagirdlərə tapşırır.

I qrup. Səh. 16-dakı ən çox işlədilən alətlərin adını yazın.

II qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Kənd təsərrüfatı alətləri	Dülgər alətləri	Rəngsaz alətləri

III qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Xarrat alətləri	Çilingər alətləri	Tikinti alətləri

IV qrup. Cədvələ təsnifatına görə maşınların və məişət texnikasının adını yazın.

Energetik maşınlar	İnformasiya maşınları	Texnoloji maşınlar

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Siz texnoloji əməliyyatlarda istifadə olunan hansı alətləri tanıyırsınız? (*Çilingər, xarrat, tikinti, kənd təsərrüfatı alətləri.*)

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Mışar, çəkic, rəndə, bel, is-kənə və s.*)
3. Hansı çilingər alətlərini tanıyırsınız? (*Burğu, çəkic, kəlbətin, yeyə, vintaçan və s.*)
4. Hansı xarrat alətlərini tanıyırsınız? (*Lobzik, müşar, rəndə, iskənə, balta və s.*)
5. Hansı kənd təsərrüfatı alətlərini tanıyırsınız? (*Yaba, dirmiq, dəryaz, kotan, toxu və s.*)
6. Xarakterinə görə maşınlar hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, texnoloji maşınlar və s.*)
7. Məişət texnikası deyəndə nə başa düşürsünüz? (*Paltaryuyan maşın, qabyuyan maşın, tozsoran və s.*)
8. Məişət texnikasından istifadə edərkən təhlükəsizlik qaydalarına necə əməl edirsiniz? (*Ütüdən, sobadan, tozsorandan ehtiyatla istifadə etmək və s.*)
9. Müasir elektron cihazlar nə ilə idarə olunur? (*Orijinal və universal pulsular ilə*)
10. Elektron cihazları sadalayın. (*Musiqi mərkəzi, televizor, məişət gücləndiricisi, telefon*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və bir daha texnoloji vasitələr və maşınların təsnifatı, eləcə də məişət texnikasından istifadəni zəruri edən səbəblərin üzərində dayanır. Qeyd edir ki, texnoloji vasitələr və maşınlar insan əməyini yüngülləşdirir, vaxta xeyli qənaət edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Qruplardan hər birinə istədikləri bir məişət cihazı və ya maşının iş prinsipinin sxemini hazırlamaq tapşırılır.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Ev tapşırığı: Texnoloji vasitələrə, maşınlara və məişət texnikasına aid internet materiallarından əlavə məlumat toplayın və onları şərh edin.

5. ROBOT TEXNİKASI (1 saat)

STANDART 2.1.1.

MƏQSƏD

Şagird:

Robot texnikasının təsnifatını aparır və onlar haqqında kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.; A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi, BİBÖ

RESURSLAR

Robot texnikası təsvir edilmiş şəkillər, dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Yeni yaranan maşın və mexanizmlər haqqında nə bilirsiniz?
2. Robot haqqında nə bilirsiniz?
3. Robot nə üçün yaradılmışdır?
4. Robotlar hansı istehsalat sahələrində tətbiq olunur?
5. Robotların hansı növləri sizə məlumdur?

Tədqiqat suali:

– Robot texnikasının insan həyatında hansı mühüm əhəmiyyəti var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Robot nədir və hansı robotları tanıyırsınız?

II qrup. Robotların hansı növlərini tanıyırsınız?

III qrup. Sofiya robotu haqqında nə bilirsiniz?

IV qrup. Kütləvi robotlaşdırmanın şərtləndirən səbəblər hansılardır?

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

5. ROBOT TEKNİKASI

Siz robotlar haqqında nə bilirsiniz?

Robot — müxtəlif növ mexaniki əməliyyatları həyata keçirmək üçün nəzərdə tutulmuş, evvelcədən daxil edilmiş program ssasında fəaliyyət göstərən mexaniki qurğudur.

Robot ətraf mühitin vəziyyəti haqqında məlumatı, adətən, verici vasitəsi ilə alır.

Robot insan emyini qismen və ya bütövlükde evez edərək istehsalat və digər əməliyyatları müstəqil olaraq həyata keçirə bilər. Bu zaman robot operatordan kömək etməklə aralar (ol ilə idarəetmə) daxil edilmiş programma uyğun müstəqil (avtomatik idarəetmə) fəaliyyət göstərə bilər.

«Robot» sözü ilk dəfə 1920-ci ildə çex yazılışı Karel Čapek tərəfində düşüntülmüş və «R.U.R.*» pyesində istifadə edilmişdir.

Funksion təyinatından asılı olaraq robotlar — sonnay robotları, məsiş robotları, təhlükəsizliyi qoruyan robotlar, tibbi robotlar, hərbi robotlar, tədqiqatçı robotlar, oyuncaq robotlar, androidlərə ayrılır.

Avtomobil zavodunda sonnay robotları
Məsiş robotu - tozsozən
Təhlükəsizliyi qoruma üçün pilotləsiz uçuş aparıcı
Robotasdırılmış cərrahiyə sistemi
Hərbi robot
Ayda istifadə edilmiş özüyəriyən tədqiqat robotu

* R.U.R. – «Rossiyanın universal robotları»

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASITƏLƏR

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Yeni texnika və texnologiyaların inkişafı nə ilə nəticələnir? (*Yeni maşın və mexanizmlərin yaranması ilə nəticələnir.*)
2. Robot hansı məqsədə xidmət edir? (*Robot müxtəlif növ mexaniki əməliyyatları həyata keçirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.*)
3. Robot sözü kimə məxsusdur? (*«Robot» sözü çex yazılışı Karel Čapekə məxsusdur.*)
4. Funksional təyinatlarına görə hansı robot növlərini tanıyırsınız? (*Sənaye robotları, məişət robotları, təhlükəsizliyi qoruyan robotlar, tibbi robotlar, hərbi robotlar, tədqiqatçı robotlar və androidlər.*)
5. «Sofiya» adlı robot nə vaxt və harada yaradılmışdır (*2015-ci ildə Çində yaradılmışdır.*)
6. «Sofiya» hansı məqsədlə yaradılmışdır? (*Sofiya qocalar evində, parklarda və bir çox tədbirlərdə insanlara kömək etmək üçün yaradılmışdır.*)
7. Kütləvi robotlaşdırmanın nə kimi üstünlükləri vardır? (*Robotlar 24 saat istehsalat əməliyyatlarını yerinə yetirir, keyfiyyətli məhsul hazırlayır, insanlar kimi xəstələnmir, istirahət etmir, əməkhaqqı və pensiya tələb etmir, insanın həyatına təhlükə törədən təsirlərə məruz qalmırlar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir, bir daha robotlar, onların növləri Sofiya robotu haqqında geniş məlumat verir. Robotların insan həyatında rolü və onların üstünlükləri haqqında məlumatları şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Kartondan təsəvvür etdiyiniz robotu hazırlayın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Robot dövrünün əhəmiyyəti və mənfi cəhətləri» mövzusunda sorğu aparın və qeyd edin.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

6. ÖZÜMÜZƏ XİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI VƏ ƏTRAF MÜHİTİ QORUYAQ (2 saat)

STANDART 3.1.1.; 3.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Özünəxidmətin insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
2. Sanitariya-gigiyena qaydalarının insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
3. Bitkilərin insan sağlamlığının mühafizəsində rolunu şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.4.1.; 4.1.1.; 4.1.3.; A.d.: 2.1.3.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diaqramı

RESURSLAR

Dərslik, özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks
etdirən şəkillər, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Özünəxidmət nə deməkdir?
2. Özünəxidmət işlərini əmək adlandırmaq olarmı?

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

(II) 6. ÖZÜMÜZƏ XİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI VƏ ƏTRAF MÜHİTİ QORUYAQ

Özünəxidmət dedikdə nə nəzərdə tutulur?
Sağlamlığımızı və ətraf mühiti qorumaq üçün nə etmək lazımdır?

Özünəxidmət, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qorumaq bacarıqları hansalardır?

1. Sənər yatağından qalxdıqda nə etməliyik?
2. Idmanla maşğıl olmaq nə üçün lazımdır?
3. Paltaların na türündür?
4. Ayaqabarı na üçindür?
5. Kiçik özünəxidmət işlərinə na daxildir?
6. Nə üçün düzgün qidalanmaq lazımdır?
7. Otağı necə təmiz saxlamaq olar?
8. Yuyundıqda neyə fikir vermək lazımdır?
9. Dışlırdə necə yunmaq lazımdır?
10. Əller və ayadlar nə vaxt yuyulur?
11. Yuyundıqdan sonra nə etmək lazımdır?
12. Dırnaqlara qulluq haqqında nə bilirsınız?
13. Mikrob nadır?
14. Bu qaydalara riayət etmək nə üçün lazımdır?
15. Tabiətdə bitkilərin rolu haqqında nə deye bilarsınız?
16. İnsan bitkiləri na üçün becərir?
17. Bitkilərin xeyirli cəhətləri hansılardır?
18. Hər gün hansı meyvə və tərəvəzən istifadə edirsiniz? Nə üçün?
19. Bitkilərin növləri haqqında nə bilirsınız?
20. Dekorativ bitki nadır?
21. Meyvəli bitkilərin neqə növü vardır?
22. Hansı torvaz növlərini təmyirsinz?

Tərəvəzlər və onların insan sağlığında rolü haqqında rolu haqqında esse yazın.

21

3. Hansı sanitariya-gigiyena qaydalarını bilirsiniz?

4. İnsanlar bitkiləri nə üçün qoruyur?

5. Bitkilərin canlıların həyatında rolu nə-dən ibarətdir?

Tədqiqat sualı:

– Özünəxidmətlə sağlamlığın və ətraf mühiti qorumağın hansı əlaqələri var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması –

10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Sağlam olmaq üçün özünüzə necə xidmət edirsiniz?

II qrup. Sanitariya-gigiyena qaydalarına nə üçün əməl etmək lazımdır?

III qrup. İnsanlar nə üçün bitkiləri becərir və onlara qulluq edirlər?

IV qrup. Venn diaqramı üzrə meyvə və tərəvəzin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd edin.

meyvə tərəvəz

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

- Özünəxidmət qaydalarına nələr daxildir? (*Özünəxidmət qaydaları sadalanır.*)
- Özünəxidmət qaydalarının əhəmiyyəti nədən ibarətdir? (*Şagirdlər əmək prosesində iştirakları və bir çox işlərdə böyükərlərə kömək etdikləri haqqında danışırlar.*)
- Bitkilərin insan həyatında rolu nədən ibarətdir? (*Şagirdlər bitkilərin insan həyatındaki rolundan danışırlar.*)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

4. Sağlamlığınızı necə qoruyursunuz? (*Sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edilir, qidalanmaya diqqət yetirilir.*)
5. Siz ətraf mühiti necə qoruyursunuz? (*Yaşlılıqların salınması və onlara qulluq qaydaları haqqında danışılır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir, bir daha özünəxidmət, sağlamlıq və ətraf mühitin qorunması qaydaları haqqında fikirlərini çatdırır. Bildirir ki, insanın normal fəaliyyəti üçün sağlamlıq çox vacib şərtidir. Sağlamlığı qorumaq üçün isə ətraf aləmi qorumaq vacibdir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Tərəvəzlerin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

II qrup. Meyvələrin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

III qrup. Bostan bitkilərinin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

IV qrup. Yabanı bitkilərin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Özünüxidmət qaydaları, sağlamlıq və bitkilər haqqında esse yazın.

7. YEMƏK SÜFRƏLƏRİ VƏ ONLARIN TƏRTİBATI (2 saat)

STANDART 3.1.4.; 3.1.5.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı yemək süfrəsi tərtib edir.
2. Yemək süfrəsinə uyğun olaraq qabları – ləvazimatları seçilir, onları düzgün yerləşdirir.
3. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı bayram süfrəsi tərtib edir.
4. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.;
T.i.: 2.2.4.; İnf. 3.2.6.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Klaster

RESURSLAR

Dərslik, yemək süfrələrini əks etdirən şəkillər (səhər, nahar, şam
yeməkləri)

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. İnsan gündə neçə dəfə yemək yeməlidir?
2. Səhər, nahar, şam süfrəsini bəzəyəndə hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
3. Səhər süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
4. Nahar süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
5. Şam süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?

Tədqiqat sualı:

- Yemək süfrələrinin tərtibatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Səhər süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

II qrup. Nahar süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

III qrup. Şam süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

IV qrup. Səhər, nahar və şam süfrəsində hansı yeməklərdən və necə qəbul etmək lazımdır? (*İzah edin.*)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

İnsanın iştahası masanın bəzədilməsindən və yemeklərdən asılıdır?

Masa necə bəzədilir?

Yeməyin resepti deyində nə başa düşürsünüz?

Hansı xörəklərin hazırlanma qaydasını bilirsiniz?

İnsanın qidalanması

Düzgün qidalanan insan sağlam olur. Dadlı yemek insana zövq verir. Yeməyin görünüşü, onun ətri və dadi insanda yeməyin havos oyadır. Masanın xarici görünüşü və tərtibatı da insanın iştahasını artırır.

Sağlam qidalanmanın əsas qanunları – müxtəliflik və **qida rejimindir**. On dadlı qida məhsulu belə tez-tez qəbul edildikdə insanı bezdirir və orqanızın tərəfindən pis mənimləşdirir. Qidalanma zamanı müxtəlifliyi riyət edilməlidir. Çünki insanın organçının qida ilə birləşdirilmiş vitaminlər, su, yığalar, zülalər və karbohidratlar daxil olur. Eyni qida məhsulunda isə sadalıqlar hamis olmur.

Usaq qidası böyük qidasından fərqlidir. Usaqlar böyüklərə nisbətən boy atmaq və inkişaf etmək üçün daha tez-tez və müxtəlif yeməklərlə qidalanmalıdır. Onların **rasiyonuna** mütləq meyva və tarvəz daxil olmalıdır.

Usaqlar və böyükler gün ərzində neçə dəfə qida qəbul edirlər? Nə üçün usaqlar daha tez-tez qidalanırlar?

Qida qəbulu arasındakı 5–6 saatdan az olmamalıdır. Şam yeməyini yutmazdan on azı 4 saat əncə qəbul etmək lazımdır.

Şam süfrəsi **menyusu** yüngül, az yağılı kosmikden, bitki və tarvəz mənşəli xörəklərdən ibarət olmalıdır. Səhər, nahar və şam süfrəlerinin menyusu fəsildən və aile bütösdən asılı olaraq dəyiş bilər.

Yeməyin hazırlığı

Masaya vermedən əvvəl yeməyi bəzəyirlər. Bunun üçün müxtəlif növ meyva və tarvəzden istifadə etmək olar. İstifadə edilən bəzəklər yeməli olmalıdır. Bəzək üçün yeməyin tərkibinə daxil olan orzəqlardan istifadə edilməlidir. Bəzəklər aspaż aletləri – biqarlar və matbox qayçuları ilə hazırlanır. Bu zaman aşağıdakı **qaydaları** yadda saxlamaq lazımdır:

- bəzəklər yeməyin dadına uyğun olmalıdır;
- bəzəklər sadə olmalıdır;

* **Qida rejimi** – qida qəbulunun vaxtı, miqdarı, onun komiyat və keyfiyyət xüsusiyyətləri haqqında qaydlardır.

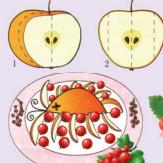
** **Rasion** – qida miqdarı, qida norması

*** **Menyu** – mövcud yemək çeşidlərinin suralanması

22

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Alma və qarağatdan dadlı «Xorçeng» adlı desert

Armud, üzüm, çiçolək və zeytundan «Kirpi» adlı desert

Novruz bayramında yumurtanı müxtəlif üsullarla bəzəmek olar.

SUALLAR

1. Sağlam qidalanma dedikdə nə başa düşürsünüz?
2. Sağlam qidalanmanın qanunları hansılar?
3. Qida qəbulu arasındaki fasıl na qədər olmalıdır?
4. Yeməyi bəzəmek üçün hansı qaydaları riyət etmək lazımdır?
5. Yeməyi bəzədikdə tərəvəzlərdən necə istifadə edilir?
6. Bəzək üçün hansı təbii rəngləyicilərdən istifadə edilir?

Evdə masanı bəzəməkdə ananıza kömək edin. Yeməkləri daha gözəl bəzəmə variantlarını fikirləşin.

24

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Masanı səhər, nahar, şam süfrələrinə hazırlamaq nə deməkdir? (*Süfrənin səhər, nahar, şam yeməyi üçün tərtib edilməsi, bəzədilməsi*)
2. Şam yeməyi nə üçün yüngül olmalıdır? (*Şagirdlər dərslikdəki fikirlərini söyləyirlər*)
3. Sağlam qidalanmanın əsas qanunları bizdən nə tələb edir? (*Şagirdlər dərslikdəki fikirləri söyləyirlər*)
4. Süfrənin tərtibatında bəzəklərin kompozisiya yaratması nə üçün vacibdir? (*Süfrənin zövqlə bəzədilməsi üçün*)
5. Süfrənin tərtibatında bəzək üçün hansı xammallardan istifadə etmək məqsədə uyğundur? (*Kök, çuğundur, xiyar, göy soğan, yumurta, limon və s.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha səhər, nahar, şam yeməklərinin atributları, menyusu üzərində dayanır. Bəzəklərin səliqə ilə və menyuya uyğun hazırlanmasını bir daha şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

29

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Səhər süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

II qrup. Nahar süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

III qrup. Şam süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

IV qrup. Səhər, nahar və şam süfrəsində bəzək elementlərini hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi olaraq kömək edir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Evdə tapşırığı: Evdə masanı bəzəməkdə ananıza kömək edin. Yeməkləri daha gözəl bəzəmə variantları fikirləşin.

8. QONAQ VƏ BAYRAM SÜFRƏLƏRİ (2 saat)

STANDART 3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.
2. Estetik cəhətdən baxımlı bayram süfrəsi tərtib edir.
3. Sadə milli bayram süfrələrini tərtib edir.
4. Qonaq və bayram süfrələri ətrafında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 3.1.1.; A.d.: 2.1.3.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

(II)

8. QONAQ VƏ BAYRAM SÜFRƏLƏRİ

Qonaq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
Masanı bəzayərkən, əsasən, nəyə fikir vermək lazımdır?

Xalqımızın yüksək qonaqpərvərlik keyfiyyətləri hamiya məlumudur. Qonaq qəbul etmək hər bir ailinin sevincinə sobob olur.

Hər xalq öz adət-ənəsənə uyğun tərzdə qonaq qəbul edir. Azərbaycan xalqının da əsrlərlə formalılmış qonaqqarşılama və süfrə mədəniyyəti var. Xalqımız hemişa qonağı qarşı cox diqqəti, qayğıkesə klub və bu gün da bəzək keyfiyyətlərini qorşub saxlayır. Qonağımı böyük ehtiramla qarşılıyır və Azərbaycan mətbəxinin on lüziz təamlarının masaya düzür. Azərbaycanda qonaq üçün nəzərdə tutulan əsas yemeklər qoyun təndindən tika, döymə kabab və plov hesab edilir. Bütün bunlar və digər xörəklər süfrəyə tabib meyva şirəsi, şorbat, kompot və mineral sularla verilir. Adətən, xörəklər süfrəyə növbə ilə düzülür.

Bütün evlərdə zaman-zaman müxtəlif qonaqlıqlar, ziyafətlər təşkil edilir. Bu ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi, qonaqların qəbulu və yerləşdirilməsi töntənəli olmalıdır.

Şəkilləri diqqətələr nəzərdən keçirin və masanın bəzədilməsinə fikir verin.

Masaya əvvəlcə nisbətən böyük və dayaz nimçə, onun üstüne qəlyanaltı üçün kiçik nimçə, sulu xörək olduqda darin nimçə qoyulur.

25

26

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Hər nimçənin sağ tərəfینə qaslıq və bıçaq, balıq verileceksə, əlavə olaraq kiçik bıçaq da qoyulur. Nimçənin sol tərəfینə xörək çəngəli, onun yanına isə balıq çəngəli qoyulur.

Süfrəyə qab-qacaq düzüləndən sonra su, meyvə şirəsi, şorbat və s. üçün badşələr qoyulur.

Bir neçə yerdə sümük və qida qalıqları üçün boş nimçələr düzülür.

Təmiz ütülənmis və qatlanmış salfetlər çəngəllərin sol tərəfində olmalıdır.

İnce doğranmış görək qablardada qoyulur. Görək qablarının ütişənmiş ağ salfet salınır. Görəyi qonaqlar masa arxasında oturanda gətirmək lazımdır. Kənarda kiçik bir masa qoyulur. Bu masaya artıq boşqablar, çəngəl-bıçaq yığılırlar. Meyvə və şirniyyatı da bu masaya qoymaq olar. Yemək masaya böyük qablardada – buludlarda verilir.

Adi qonaq süfrəsi

Bayram süfrəsi

Duru xörək darin nimçələrə verilir. Şorban nimçənin kənarında sol əlli ehmalec tutaraq qasıqla yeyirlər.

Yemək süfrəsindən sonra çay süfrəsi bozunur. Adətən, çay süfrəsində müxtəlif növbəli şirniyyatlar – mürəbbələr, konfet, tort, peçenye və dilimlənmiş limon olur.

Novruz süfrəsi

Novruz şirniyyatları

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
gruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Venn diaqramı

RESURSLAR

Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinə aid şəkillər, süfrə ləvazimatlarının şəkilləri

31

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Azərbaycanın ən qədim bayramlarından biri Novruz bayramıdır. Novruz bayramında bütün evlərdə bayram süfrəsi açılır. Masa üzərində müxtəlif yeməklər, asasən, aş, şirniyyatlar: paxlava, şəkərbura, şəkarçörək, şorqoşal, badambura və s. olur. Bayram süfrəsində bayram xonçasının olması vacibdir. Xonçanın ortasında soməni, hər ailə üzvünün adına şam, boyadılmış yumurta qoyulur.

SUALLAR

1. Qonaq süfrasının bəzədilməsi ardıcılılığı necədir?
2. Adı qonaq süfrəsində hansı yeməkləri təklif etmək olar?
3. Masaya balıq verildikdə əlavə hansı ləvazimatlar süfrəyə qoyulur?
4. Masanı bozdıkdə salvetlər harada yerləşdirilməlidir?
5. Çay süfrəsinə hansı şirniyyatlar daxil edilir?
6. Novruz süfrəsi adı çay süfrəsindən hansı əlamətlərinə görə fərqlənir?

Qonaq və bayram süfrələrini təsvir edin.

27

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Qonaq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
 2. Bayram süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
 3. Qonaq və bayram süfrələrini bəzəyərkən nələrə fikir verilməlidir?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat suali:

- Qonaq süfrələrinin bayram süfrələrindən fərqli xüsusiyyətləri hansılardır?
- Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Qonaq süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə edilir və necə? (*İzah edin.*)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

II qrup. Bayram süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə edilir və necə? (*İzah edin.*)

III qrup. Çay süfrəsi necə bəzədir? (*İzah edin.*)

IV qrup. Azərbaycan süfrəsi ilə müxtəlif xalqların süfrələri və qonaq qəbul etmələri haqqında danışın.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir:

1. Qonaqlıq süfrəsi necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
2. Bayram süfrələri necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
3. Çay süfrəsi necə tərtib olunur? (*Süfrəyə çay və müxtəlif mürəbbələr, konfet və şirniyyat verilir.*)
4. Müxtəlif ölkələrdə qonaq necə qəbul olunur? (*Masanın üstünə bol yemək qoyulur, az yemək qoyulur, yalnız qəhvə və meyvə şirələri təklif olunur.*)
5. Cörəyin doğranması və paylanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Cörək fal-fal doğranır, cörəkqabına ütülənmiş ağ salvet salınır, cörək masaya hamı əyləşəndən sonra getirilir.*)
6. Siz evinizdə qonağı necə qarşılayır və ünsiyyət qurursunuz? (*«Xoş gəlmisiniz», «Buryurun», «Əyləşin», – deyir, hal-əhvalını xəbər alırıq.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha qonaq və bayram süfrələrinin tərtibatı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Qonaq süfrəsini təsvir edin.

II qrup. Bayram süfrəsini təsvir edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi kömək edir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapsırığı: Ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi, qonaq və bayram süfrələri haqqında məlumat toplayın.

9. YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI (2 saat)

STANDART 3.1.3.

MƏQSƏD

Şagird:

Yemek masası ətrafında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.2.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Dərslək, günün
müxtəlif vaxtlarını
əks etdirən süfrə
şəkilləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz ad günlərində, bayramlarda özünüüz necə aparırsınız?
2. Yemək qəbulu qaydalarına necə əməl edirsiniz?
3. Qonaq qəbulu zamanı hansı davranış qaydalarına əməl etmək lazımdır?
4. Qonaq gedərkən hansı qaydalara əməl etməlisiniz?
5. Qida qəbulu zamanı nə edirsiniz?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

- Siz ailədə və cəmiyyətdə müxtəlif məqsədlərlə masa arxasında əyləşəndə daha hansı davranış qaydalarına əməl edirsiniz?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

(II)

9. YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI

Aile üzvlərinin bir-birinə və qonaqlara münasibəti, masa arxasında yemek və davranış qaydalarına riayət etməsi — məişət mədəniyyətinin güzgüsidür!

Yaşın ki, siz ziyaflarda, ad günlərində, müxtəlif bayram və toy mərasimlərində və s. iştirak etmisiniz. Yaşın ki, masa arxasında davranış və yemek qəbulu qaydalarına emal etmisiniz. Onu da bilirsiniz ki, qəbul olunmuş qaydalarla görə, qonaq masa arxasına yalnız ev sahibindən sonra və yaxud onun davəti ilə keçə bilər.

Masa arxasında daha naya diqqət edilməlidir:

1. Düz oturmaq lazımdır, masaya dirsəklənmək olmaz.
2. Qida qəbulu zamanı dirsəklərinin geniş açıb oturmaq olmaz.

Bu, masa qonşunuza mane ola bilər.

3. Qidani biçaqla ağıza aparmaq olmaz. Bu, mədəniyyət qaydalarına zidd və təhlükəlidir — dildə və dodaq zədələnər.

4. Uzaqda qoyulmuş xörək və çörəyi götürmək üçün dartinənəq olmaz. Qonşuluqda oturanlardan onları ötürməyin xahiş etmək lazımdır.

5. Yeməyə başlamadan avval parça salfeti açmaq və dizlərin üzərinə sərmək, yeməkdən sonra isə qaytarıb masanın üzərinə qoymaq lazımdır.

6. Kotlet, küftə, balıq, bısmiş tərəvəz, adətən, çəngəlla cox da böyük olmayan hissələr ayrırlaraq yeyilir. Bu haldə çengəl sağ əldə tutulur.

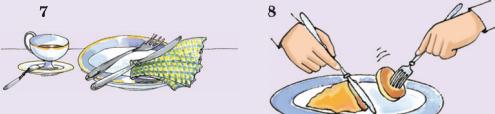

28

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

7. Əgər biçaqla kəsiləcək (məsolan, bir parça ot) yemek verilərsə, onda çengəl sol əldə, biçaq sağ əldə tutulur. Yeməyi kəsərkən çengəli nimçəye perpendikulyar yox, maili tutmaq lazımdır, eks halda çengəl hamar səth boyunca sürüsər və nimçədə olaları masanın üstüne dağıdır.

8. Yeməkləri tədrice, biçaqla hissələrə ayırb, yemek lazımdır.

9. Ümumi nimçədən çəngalinizə yemek götürməyin. Belə yeməklər üçün xüsusi yemek ləvazimatı verilir. Onlar vaxt öz quruluşuna və tutumuna görə fərqlənlər.

10. Qidani səssiz, sakit, töloşmədən, yaxşı ceynəməklə yemek lazımdır. Sörbə yeyərkən nimçənin özünə doğru səyməyin, eks halda yemek süfrəyə və ya üstümüze dağıla bilər.

11. Xörəyi soyutmaq üçün nimçəyə və ya qasıqa üfürməyin, qasıqla yavas-yavaş qarışdıraraq soyumasını gözləyin.

12. Masaya yeməyi hamidan əvvəl götürməyin. Əvvəlcə onun hamiya çatıb-çatıyalacağına nozor yetirin.

13. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra çengəli, biçağı, qasığı və istifadə olunmuş salfeti süfrəyə yox, nimçəyə qoyun.

14. Dışlıar arasında qalan qida qalıqlarını təmizləmək üçün masa arxasında durub hamam otagiına keçin.

SUALLAR

1. «Məişət mədəniyyətinin güzgüsü» nadır?
2. Qonaq yemek masası ətrafinə nə zaman keçə bilər?
3. Yemək masası arxasında necə oturmaq lazımdır?
4. Qidani biçaqla ağıza nə üçün qoymaq olmaz?
5. Hansı yemək növlərini biçaqla kəsmək olmaz?
6. Yeməyi kəsərkən çengəl necə tutulur?
7. Yeməklərin doğranma qaydası nəden ibarətdir?
8. Qidani necə yemek lazımdır?
9. Masaya yemek verildikdə hansı qaydaya riayət etmək lazımdır?

29

Süfra mədəniyyətinin asaslarını eks etdirən hekaya yazın.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür, onlara sual və tapşırıqlar verir.

I qrup. Qida qəbulu zamanı masa arxasında davranış qaydalarını izah edin.

II qrup. Masa arxasında yemək mədəniyyəti qaydalarını izah edin.

III qrup. Masa qonşunuza münasibətdə hansı davranış qaydalarına əməl edirsınız?

IV qrup. Yeməyə başlamazdan əvvəl və ondan sonra hansı qaydalara əməl etmək lazımdır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Masa arxasında davranış qaydaları nə deməkdir? (*Düz oturmaq, dirsəklənməmək.*)
2. Masa arxasında yemək qəbulu qaydalarına necə əməl etmək lazımdır? (*Çəngəldən, biçaqdan düzgün istifadə etmək, qidani səssiz, sakit yemək lazımdır.*)
3. Yemək alətləri ilə necə davranış lazımdır? (*Çəngəl sol, biçaq sağ əldə tutulur və yemək zamanı onları şaqqıldatmaq olmaz.*)

35

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

4. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra nə etmək lazımdır? (*Çəngəl, bıçaq və istifadə olunmuş salfet nimçəyə qoyulur.*)
5. Yeməyi yeyərkən çəngəli nimçəyə nə üçün maili tutmaq lazımdır? (*Əks halda çəngəl sürüşər və nimçədə olanlar masanın üstünə dağılar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin yemək masası ətrafında davranışlı qaydaları haqqında fikirlərini ümumiləşdirir. Masa ətrafında düzgün əyləşmək, yüksək mədəniyyət nümayiş etdirmək lazımdır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Yemək masası ətrafında davranışlı qaydaları haqqında esse yazın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Yemək masası ətrafında davranışlı qaydaları ilə əlaqədar valideynlərinizdən məlumat toplayın.

10. CİLDLƏNMİŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Nazik dəftər hazırlamaq texnologiyalarını izah edir.
2. Nazik dəftər hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Dəftəri hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Dəftərin hazırlanma ardıcılığını müəyyən edir.
5. Dəftərin hazırlanma materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
6. Dəftərin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə dəftəri hazırlayır.
8. Dəftəri hazırlamaq üçün emal texnologiyaları seçir.
9. Dəftərin hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Hazırladığı nazik dəftəri təqdim edir.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

(III) 10. CİLDLƏNMIŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR

Şəkildəki məməlatlar haqqında nə bilirsiniz?

Kitabın, daftərin, bloknutun üz qabığına **cild** deyilir.
Yəqin ki, «qəlin üzüli kitab» ifadəsinizi eşitmisiniz.
Kitab, daftor və bloknotların vərəqlərinin ümumi qapaq altında birləşdirilməsinə **cildləmə** deyilir.
Cildin üzünə rəngli kağız və ya parça yapışdırmaq olar.
Daftərin üzü ikiqat qatlannmış kağız vərsinqindədir.
Bloknutun arxa tərəfi bərk kartondan, ön tərəfi isə kağız üzdən ibarətdir.

Bu kitabın cildi necədir?

Kitabların geyimi cildləmə qapaqlarıdır. Qapaqların köməyi ilə vərəqlər daglılmır, təmiz və seliqəli qalır.
Cildləmə qapağında sol və sağ kartonlar **tərəflər**, ortadakı zolaq isə **kötük düz** və girdə olur.

Bezən hər iki tərəfə ümumi bir üzlük yapışdırılır.

Qoşluq düzəltmək üçün kartona daxildən və xaridən kağız üz çəkirik.

Sonra onu necə qatlamalı?

30

31

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Karton qalın olduğu üçün qatlayanda çatlaya bilar. Ona görə də qatlama xətti boyunca xətkəsi qoyub, onun köməyi ilə qatlama eməliyyatını həyata keçirək.

Bir yeni texnoloji eməliyyat **basma yolu ilə izsalma** adlanır.
Detalları nisqalayaq.
Damalı kağız nişanlaşdırmaq lap asandır. Başlanğıcda və sonda nöqtələr qoyub damalar boyunca kosos.
Daftarı tikmak üçün kağız vərəqlərini desmek lazımdır.
Kağız bark və six materialı olduğundan onu bizlə desirlər.
lynə isə ancaq sapi desikdən keçirməyə kömək edir.

DƏFTƏRİN YİĞİLMASI

- Lazım olan materialları və alətləri iş masasının üstüne yığın.
- Kəsilmis vərəqləri cildin içine yerləşdirin.
- Bizla qatlama xətti boyunca üç deşik açın.
- İynənin köməyi ilə sapi desikdən keçirin.
- Sonda düyüv vurun.

Göstərilən ardıcılıqla nazik defter düzəldin.

! BİZ İLƏ İŞ ZAMANI TƏHLÜKƏSİZLİK QAYDALARЫ

- Bizi təhlükəsiz yerdə saxlayın.
- Biz ilə ancaq taxta altilq üzündə işleyin.
- Bizin destəyini sağa və sola bura maqla desik açın.
- Diqqətli olun! İş zamanı kartonu və ya istənilən başqa materialı tutarkən əlinizi yaralamayın.
- İş qurtardıdan sonra bizi qutuya yerləşdirin.

SUALLAR

- Təyinatına görə kitab, dəftor və bloknut nə üçündür?
- Cild dedikdə nə başa düşülür?
- Cildləmə qapığı hansı hissələrdən ibarətdir?
- Basma yolu ilə izsalma necə yerinə yetirilir?
- Defter hansı ardıcılıqla uğurlu?

Şəkildəki bloknutu hazırlayın.

İNTEQRASİYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, siğallayıcı, dərslik, karton, PVA
yapışqanı və parça

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müxtəlif məmulatlar (*albom, kitab, qeyd dəftərçəsi, nazik dəftər və s.*) göstərərək suallar verir:

1. Siz bu məmulatların adını bilirsinizmi?
2. Bu məmulatların üz qabığı necə adlanır?
3. Cildlər nədən hazırlanır?

Tədqiqat sualı:

- Cildlənmiş məmulatları və nazik dəftəri kartondan necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir və cildlənmiş məmulatların hazırlanma ardıcılığına diqqət yetirməyi onlara tövsiyə edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və mövzu ilə bağlı dərslikdə olan mətnlə tanış olmağı onlara tapşırır.

I qrup. Kitab cildi necə hazırlanır?

II qrup. Bloknot cildi necə hazırlanır?

III qrup. Qovluq üçün cild necə hazırlanır?

IV qrup. Cildlənmiş nazik dəftər necə yiğilir?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı cildlənmiş məmulat haqqında təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Kitab, dəftər və bloknotdan başqa, daha hansı məmulatları cildləmək və yiğmaq olar? (*Telefon kitabçası, qeydlər aparmaq üçün dəftər.*)
2. Məmulatların cildlənməsi hansı üsulla aparılır? (*Kartonqatlama, izsalma üsulu ilə.*)
3. Məmulatların cildləri hansı materiallardan hazırlanır? (*Kartondan, parçadan və rəngli kağızdan.*)
4. Cildləmə qapağındaki sağ və sol karton, orta zolaq necə adlanır? (*Tərəflər və kötük.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Cildlənəcək məmulatlar və nazik dəftərin hazırlanması ardıcılılığı üzərində bir daha dayanır.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Kitab cildi hazırlayın.

II qrup. Bloknot cildi hazırlayın.

III qrup. Qovluq üçün cild hazırlayın.

IV qrup. Cildlənmiş nazik dəftər yiğin.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Telefon nömrələrini qeyd etmək üçün telefon kitabı hazırlayın.

11. BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq çərçivəyə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çərçivənin hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Çərçivənin hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Çərçivənin materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
6. Çərçivənin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə fotosəkil üçün çərçivə hazırlayır.
8. Çərçivənin hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Çərçivənin hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Fotosəkil üçün hazırladığı çərçivəni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Fərdi iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
qalereya
gəzintisi

RESURSLAR

Rəngli kağız dəsti, modullar, sığallayıcı, xətkeş, qayçı, qələm,
dərslik, fotosəkil üçün çərçivə

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim müxtəlif bədii işlər üçün çərçivə nümunələrini şagirdlərə nümayiş etdirir və sual verir:

– Bu bədii işlər üçün çərçivələr nədən hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bədii işlər üçün çərçivələr kağız və kartondan hazırlanır.

Tədqiqat suali:

– Kağız və ya kartondan bədii işlər üçün çərçivəni necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Dərslik üzrə mətni oxumağı onlara tövsiyə edərək qruplara aşağıdakı suallara cavab verməyi tapşırır:

I qrup. Kağızdan çərçivəni necə hazırlamaq olar?

II qrup. Kartondan çərçivəni necə hazırlamaq olar?

III qrup. Çərçivələr necə bəzədilir?

IV qrup. Kağız və kartondan olan çərçivələr digər çərçivələrdən nə ilə fərqlənir?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı bədii işlər üçün çərçivə haqqında təqdimat edir. Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Bədii işlər üçün çərçivəni nəyə əsasən hazırlayacaqsınız? (*Certyoja əsasən.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

(III) 11. BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ

Kağız vərəqlərin ölçülərini bilirsiniz?

Onlar hansı prinsip üzrə yaradılmışdır?
İstifadə etdiyin röngli kağızlar, karton, albom kağızı, akvarel kağızı hansı ölçüdür?

Texnologiya və təsviri inceşənət dərslərində çəkdiyin rəsmləri və hazırladığın aplikasiyaları gözəl çərçivəyə yerləşdirəniz, mənzilinizin divarından asa bilsərsiniz.

Qalın kağızdan çərçivə
Bu çərçivə A4 ölçüsündə və ya daha kiçik ölçüdə olan rəsmlər üçün nəzərdə tutulub.

Çərçivə üçün vərəqi arxa tərəfi yuxarı olmaqla çevirin, hazırladığınız şəklə vərəqin mərkəzində yerləşdirib kənarlarını xətləyin. Dəqiqlik üçün şəkin yerini əvvəlcədən müəyyənləşdirin.

Bunun üçün hansı ölçmə əməliyyatını yerinə yetirmək lazımdır?

Çertyoju nəzərdən keçirin.

Çertyoja hansı xətləri görürsünüz?
Onlar nəyi göstərir?

Bu xətləri öz vərəqinində çəkin.
Növbəti qurmanın yerinə yetirin.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Əymə xətti üzrə naxışbasmanı (xətkəş boyu qələmle) yerinə yetirin, sonra isə kosmə xətti boyunca kəsin.

İndi rəsmi çərçivəyə yerləşdirin.

Əgər məmələt dairəvi şəkildə olarsa, nə etməli?

SUALLAR

- Düzbucaklı kağızin neçə ölçüsü var?
- Çərçivə hazırlanmaq üçün hansı ölçüdə kağızdan istifadə etmək lazımdır?
- Çərçivəni hazırlanmaq üçün nə etmək lazımdır?
- Şəkli çərçivəyə yerləşdirmək üçün nə etmək lazımdır?

Fotoşəkil üçün çərçivə hazırlayın.

- Bədii işlər üçün çərçivəni nədən hazırlayacaqsınız? (*Kartondan, qalın kağızdan.*)
- Bədii işlər üçün çərçivəni düzəldərkən eyni xətt üzrə naxışbasmanı nə ilə yerinə yetirəcəksiniz? (*Xətkəş boyu qələmle.*)
- Bədii işlər üçün çərçivənin çertyojunu necə çəkəcəksiniz? (*Dərslikdəki məlumatə əsasən.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və bədii işlər üçün çərçivənin hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır. Çertyoja əsasən kartondan istifadə etməklə çərçivənin hazırlanmasını qeyd edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim bütün şagirdlərə eyni tapşırığı verir.

Tapşırıq: Kağız və kartondan fotoşəkil üçün çərçivə hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi kömək edir.

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Ailə fotoşəkli üçün kağız və kartondan çərçivə hazırlayın.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

12. KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Karandaşqabının texniki rəsmini və eskizini oxuyur.
2. Karandaşqabının ayrı-ayrı hissələrini çəkir və sadə dizayn verir.
3. Çəkilmmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə karandaşqabının tam təsvirini çəkir.

İNTEQRASIYA

T.i.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi,

RESURSLAR

Kağız, rəngli
karandaş, sığalla-
yıcı, xətkeş, qayçı,
PVA yapışqanı,
firça, karandaşqa-
binin şəkli

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim üzərində külqabı, qəndqabı, pulqabı və karandaşqabı şəkilləri təsvir olunmuş
vatman kağızını lövhədən asaraq şagirdlərə suallar verir:

1. Şəkildə nə görürsünüz?
2. Şəkildə gördükllerinizdən hansı məktəb ləvazimatlarına aiddir?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Şagirdlərə dərsliyin 34-cü səhifəsindəki karandaşqabına diqqət yetirmək tövsiyə edilir.

Tədqiqat suali: – Karandaşqabını necə və hansı materiallardan hazırlamaq olar?

Müəllim şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 34–37) yönəldir. Karandaşqabının hazırlanma ardıcılığını şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

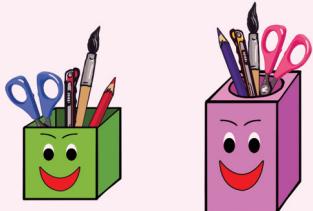
KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

(III)

12. KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI

Qələm, karandaş və fırçalarınızı harada saxlaysınız? Bu alətlər üçün rahat və gözəl qab düzəldə bilərsiniz?

Bu karandaş qablarının quruluşu hansı həndəsi fiqurlara bənzəyir?

Məməlatlar hansı detallardan hazırlanır?
Məməlatlarda detallar necə birləşdirilir?
Bəzən kiçikölülü məməlatlar üçün daha hansı birləşmə növlərini tətbiq etmək olar?

Bu məməlatların quruluş xüsusiyyətləri nədən ibarətdir?
Karandaş qabları hansı materiallardan hazırlanır? Onları daha növən düzəltmək olar?

Kubun və paralelepipedin açılışı

Açılış nədir?
Hansı həndəsi fiqurları tanıyırsınız? Onlar hansı hissələrdən ibarətdir?

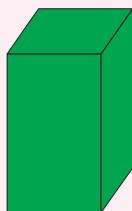
Açılışları qurdudaqda hansı xətlərdən istifadə olunur? Onların təyinatı nadir?
Kub və yaxud paralelepipedin açılışı — müstəvi fiqurdur.
Kub və ya paralelepipedin açılışını qurmaq üçün bu həndəsi cisimlərin hansı elementlərdən ibarət olmasını yada salmaq lazımdır.

Məməlatin hissə və detallarını nişanlamaq, hazırlamaq və yığmaq üçün hansı alətlər lazımdır?

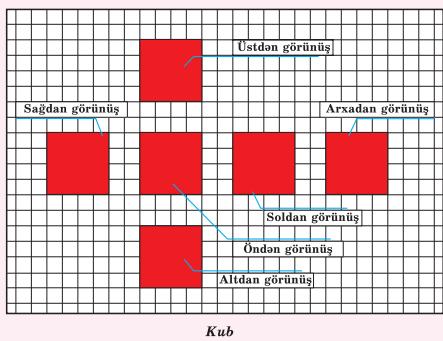
34

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Şəkillərdə kub və paralelepipedin təpələrini, kənarlarını və tillərini göstərin.

Kubun və paralelepipedin neçə təpəsi, kənarı və tili var?
Kub və paralelepipedi hər tərəfdən diqqətlə müşahidə edin.
Gördüklerinizi damalı kağızda belə təsvir etmək olar:

35

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Karandaşqabını hazırladıqda hansı fiqurlardan istifadə olunur və necə?

II qrup. Kubun açılışı ilə paralelepipedin açılışı arasında nə kimi fərq var?

III qrup. Karandaşqabını necə hazırlamaq olar?

IV qrup. Karandaşqabını necə bəzəmək olar?

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı karandaşqabı haqqında təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Karandaşqabını hazırlamaq üçün hansı materiallardan istifadə etmək lazımdır? (*Karton və qalın kağızdan.*)
2. Karandaşqabı hazırlamaq üçün hansı həndəsi fiqurları kəsəcəksiniz? (*Kub və paralelepiped.*)

43

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

			Üstdən görünüş			
			Soldan görünüş	Arxadan görünüş		
Sağdan görünüş		Öndən görünüş				
				Altın görünüş		

Paralelepiped

Görünüş müşahidəcinin cisimde görüdүү hissənin (tөрөфин) təsviridir.

Certyoç cisimlərin ölçüləri göstərilməklə yerine yetirilmiş təsvirdir.

Certyoçda görünüşlərin sayı elə olmalıdır ki, onlar eşyanın quruluş və ölçülərini tam göstərmüş olsun.

Adotan, eşyanın üç görünüşü təsvir edilir: **frontal***, **üfüqi**, və **profil**** görünüşlər.

Hər bir görünüş certyoçda müəyyənləşdirilmiş özünməxsus yere malikdir.

Kubun və paralelepipedin açılışını çəkmək üçün bu cisimlərin bütün altı təsvirini təsvir etmək lazımdır.

Texniki rəsm eşyannı həcmli təsviridir.

Kub və paralelepiped hansı müstəvi handosu fiqurlardan ibarətdir?
Bu cisimlərin açılışlarında necə görünüş göstərilməlidir?

* Frontal – ümumi
** Profil – kosik

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

			Üstdən görünüş			
			Soldan görünüş	Arxadan görünüş		
Öndən görünüş		Altın görünüş		Arxadan görünüş		

Paralelepipedin açılışı

? Kubun və paralelepipedin açılışlarını qurmaq üçün onların hansı ölçülərini bilmək lazımdır?
İş üçün hansı materiallar, aletlər və tərtibatlar lazım olacaq? Öz seçimınızı əsaslanırdın.

SUALLAR

1. Kub və ya paralelepipedin açılışı nədən ibarətdir?
2. Kub və ya paralelepiped hansı konstruktiv elementlərdən ibarətdir?
3. Görünüş nə deməkdir?
4. Certyoç dedikdə nə başa düşülür?
5. Certyoçda görünüş sayı necə olmalıdır?
6. Texniki rəsm dedikdə nə başa düşülür?

? Müstəqil olaraq kub modelini hazırlayın. Əgər üst qapaqda radiusu 3 sm olan dairə kəssəniz, onda kub karandaşqabına çevrilər.

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Karandaşqabının hazırlanması ardıcılılığı üzərində dayanır. Qeyd edir ki, karandaşqabının hazırlanmasında kartondan istifadə edəcəksiniz.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərin diqqətini bir daha dərslikdə verilmiş kub və paralelepipedin açılışlarına yönəldərək onlara tapşırıqlar verir:

I və III qrup. Karton materialından kub formasında karandaşqabını hazırlayıñ.

II və IV qrup. Karton materialından paralelepiped formasında karandaşqabını hazırlayıñ. Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlərini verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Kağızdan müstəqil olaraq kub fiqurunu hazırlayıñ. Əgər üst qapaqda radiusu 3 sm olan dairə kəssəniz, onda kub karandaşqabına çevrilər.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

13. XIRDAVAT ÜÇÜN MÜCRÜ (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Məmələtin texniki rəsmlərini və eskizlərini oxuyur.
2. Həcmli fiqurların təsvirini çəkərkən sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.
3. Çəkilmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə sandıqçanın tam təsvirini əldə edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6.; T.i.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Venn diaqramı

RESURSLAR

Mücrü, karton,
PVA yapışqanı,
parça, qayçı,
flomaster,
dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə xirdavat üçün hazırlanmış bir neçə mücrü nümunəsi nümayiş etdirir və sual verir:

- Bu xirdavat üçün mücrü hansı materialdan hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, xirdavat üçün mücrü kartondan hazırlanmışdır.

Tədqiqat suali:

- Kartondan xirdavat üçün mücrü necə hazırlamaq olar?

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

(III) 13. XİRDAVAT ÜÇÜN MÜCRÜ

Evinizdə olan xirdavatı harada saxlaysınız?

Xirdavatı xüsusi qutuda — xirdavat üçün mücrüdə saxlamaq olverişlidir.

Şəklin dəqiqətlə baxın.
Biz de belə bir mücrü düzəldə bilərikmi?

Mücrü düzəltmək üçün əvvəlcə qutuya parça üz yapışdırmaq lazımdır.

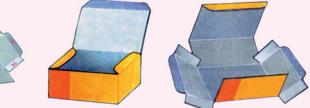

Qutunu parça ilə necə üzləyə bilərik?
Yapışqan parçaya sürtüb mücrüyə yapışdırsaq, istədiyimizi ala bilərikmi?

Əgər yapışqanı parçaya sürtsək, parça tamam islanar və müxtəlif tərafları dərtlər.

Deməli, yapışqanı qutuya sürtmək və onun üzərinə biçilmiş parça ülgüləri yapışdırmaq lazımdır.

Bos bu parça ülgüləri necə nişanlamak olar? Qutuya üz çökəmək üçün necə parça ülgü lazımdır?
Qutunu nəzərdən keçirək.

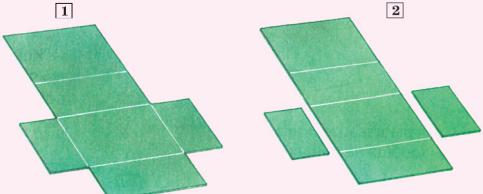

Qutunun dörd tərəfinə, altına və qapağına çökəmək üçün parça üz lazımdır.

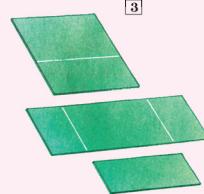
Əvvəlcə, gəlin fikirləşək, qutunun hansı yerlərinə parça lazım deyil?
Məsələn, heç bir artırırmaya parça yapışdırmaq lazım olmayacaq.
Artırma — yapışqan sürtmək üçün lazım gələn artıq hissədir.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

[1] [2]

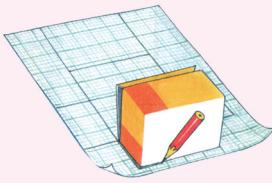

[3]

Parçanı asanlıqla biçmək və yapışdırmaq üçün qutunun ülgüsü hissələrə ayrılmalıdır.

Qutunu açmasaq, parçada ülgüləri nişanlamamaq çətin olar.
Tam ülgünü açılış yerinə görə nişanlayırlar.

Parça ilə işin rahat olması üçün ülgünü, ya da bütöv parçanı (1) hissələrə ayırmalıdır (2, 3).

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Mücrünün hazırlanmasında hansı fəza fiqurlarından istifadə edilir?

II qrup. Mücrünün üzərinə parça hansı ardıcılıqla çekilir?

III qrup. Mücrünün kənarları hansı bəzək elementləri ilə bəzədilə bilər?

IV qrup. Mücrünün bağlanan yeri necə hazırlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumat müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Xirdavat üçün mücrü nədən hazırlanır? (*Kartondan.*)
2. Xirdavat üçün mücrünü hansı üsulla hazırlamaq lazımdır? (*Kartonqatlama və kəsmə üsulu ilə.*)
3. Xirdavat üçün mücrü necə birləşdirilir? (*Detallarını bir-birinə geydirməklə.*)
4. Parça ilə işin rahat olması üçün nə etmək lazımdır? (*Ülgünü hissələrə kəsmək və yapışdırmaq lazımdır.*)

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və xirdavat üçün mücrünün hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim xirdavat üçün mücrünün hazırlanması texnologiyası haqqında şagirdlərə izahat verdikdən sonra onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Qırmızı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xirdavat üçün mücrü hazırlayın.

II qrup. Sarı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xirdavat üçün mücrü hazırlayın.

III qrup. Ağ güllü parça və kartondan xirdavat üçün mücrü hazırlayın.

IV qrup. Mavi güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xirdavat üçün mücrü hazırlayın. Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Müəllim dərslikdə şəkilləri verilmiş şirniyyat çantasını hazırlamağı tapşırır.

14. KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ. KƏPƏNƏK (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Kağızqatlama üçün iş yerini təşkil edir.
3. Kağızqatlamada baza formalarını hazırlamaq üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dərslikdəki baza formalarının qatlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Baza formalarının qatlanmasında tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
6. Baza formalarının qatlanmasında əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
7. Baza formalarını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

(IV) 14. KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ. KƏPƏNƏK

The diagram illustrates several paper folding techniques:

- «Dərə» qatlaması**: A horizontal fold.
- «Dağ» qatlaması**: A diagonal fold.
- Döymək (qatlayıb-acmaq)**: To fold and then unfold.
- Digər tərəfə çevirmək**: To flip the paper over.
- Daxilo qatlamaq**: An internal fold.
- Birini digərinin içindən keçirmək**: To pass one part through another.
- Bükmək**: To fold in half.
- Açımaq, yastılamaq**: To open up or flatten.
- Təsviri böyütmək**: To enlarge the drawing.
- Kəsmək**: To cut.
- Bastırmaq**: To press.
- Oxun üzrindəki xatt qızdırmaq araxdan və ya yandan təkrar etmək**: To fold along a line using a crease or by repeating from the side.

Step-by-step folding instructions for a butterfly (Kepenek):

1. Quadrilateral paper.
2. Fold diagonally.
3. Fold in half.
41. Continue folding according to the diagram.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

4. Alınmış figuru çeviririn.
 5. Aşağıdakı küçicü yuxarı elə qatlayın ki, ücbucağın ucu figurun üzərinə çıxsin.
 6. Küncələri aşağı çeviririn və barmaqla sigallayın.

7. Kəpənək yandan qatlayın.
 8. Figuru B xatı üzrə qatlayın.
 9. Qanadları müxtəlif tərəfə əyərək düzəldin, onlara rəngli ləkə göz və xorum yapışdırın.

Kağızqatlama üsulu ilə «Qönçə»nin hazırlanma texnologiyası aşağıda göstərilmişdir.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

SUALLAR

1. Kağızqatlama üsulu ilə siz I-III siniflərdə hansı məmulatları hazırlamışınız?
2. Sizə hansı kağızqatlama sxemləri məlumatdır?
3. Kəpənəkin hazırlanması texnologiyasında neçə emalıyyat vardır?

42. Kağızqatlama üsulu ilə «Kəpənək» figurunu hazırlayın.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin həmləsi

RESURSLAR

Rəngli kağız, flomaster, qayçı, dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim bir neçə kağızqatlama sxemi əsasında hazırlanmış məmulatları nümayiş etdirərək şagirdlərə suallar verir:

1. Kağızqatlama üsulu ilə düzəldilən məmulatların hazırlanma ardıcılılığı necədir?
 2. Kağızdan hansı fiqurları hazırlamaq olar?
- Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

Tədqiqat suali:

– Kağızqatlama sxemlərinin köməyi ilə kəpənək fiqurunu necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 41–42) yönəldir və kağızqatlama sxemləri ilə tanış olmağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqları yerinə yetirməyi tapşırır.

I qrup. Mavi rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

II qrup. Sarı rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

III qrup. Yaşıl rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

IV qrup. Qırmızı rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Hansı kağızqatlama sxemləri var? (*Dərə, dağ, əymə, daxili qatlama və s.*)

2. Kağızqatlama sxemləri ilə hansı məmulatları hazırlamaq olar? (*Cürbəcür heyvan, gül fiqurlarını.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, kağızqatlama sxemlərinin və kəpənək fiqurunun hazırlanma ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırıqları verir.

Tapşırıq 1. Kağızqatlama sxemləri əsasında mavi rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 2. Kağızqatlama sxemləri əsasında sarı rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 3. Kağızqatlama sxemləri əsasında yaşıl rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 4. Kağızqatlama sxemləri əsasında qırmızı rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Kağızqatlama sxemləri əsasında müxtəlif rəngli kağızlardan «Qönçə» fiqurunu hazırlayın.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

15. KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq kağız papaqlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Kağız papaq hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Kağız papağı hazırlamaq üçün ardıcılılığı müəyyən edir.
5. Kağız papağın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Kağız papaqların detallarını qatlayır.
7. Kağız papağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Kağız papağın hazırlanması prosesində birləşmiş fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Hazırladığı kağız papağı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Rəngli kağız, flomaster, qayçı, sıqallayıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız
vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

(IV) 15. KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ

Böyük ölçüdə kağızı qatlamaqla karnaval papağı və ya günəş şüalarından qorunmaq üçün günlük papaq hazırlamaq olar.
Kağız vərəqinin bir neçə standart ölçüsü mövcuddur.

Kağız vərəqinin standart ölçüləri

Məməluti formatı A1 ölçülü qızet vərəqindən, rəngli və ağı kağızlardan və yaxud divar kağızından hazırlamaq olar. Əvvəlcə ölçüsü A4 olan kağız üzərində məsəq edin.

Növbəti səhifədə göstərilən papaqları nəzərdən keçirin. Bütün bunları son mərhələdə bəzi dayisikliklər edilərək əsas sxem üzrə yerinə yetirmiştir.

11 12 13

**Sonra 11, 12, 13-cü mərhələləri yerinə yetirin. Zolaq qatına toxunmadan kanar hissələri daxilə qatlayın.
Pilot papağı. Əsas sxemin 1–10-cu mərhələlərini yerinə yetir. Sonra 11–12-ci mərhələlərlə davam edin.**

Həkim papağı. Əvvəlcə «Pilot papağı» modelində göstərilən bütün əməliyyatları yerinə yetirin. Sonra isə əməliyyatları davam etdirin.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim kağızdan hazırlanmış müxtəlif papaqları nümayiş etdirir və (dəbilqəli papaq, günlük papaq və s.) şagirdlərə suallar verir:

1. Bu gördükleriniz nədir?
2. Bu papaqlar hansı materialdan hazırlanıb?
3. Kağızdan daha hansı növ papaq hazırlamaq olar?

Müəllim qeyd edir ki, kağız papaqlar müxtəlif kağız növlərindən hazırlanmışdır.

Tədqiqat suali:

— Kağız papaqları necə hazırlayırlar?

Müəllim tədqiqat suali ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 43–45) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Şisuclu papaq necə hazırlanır?

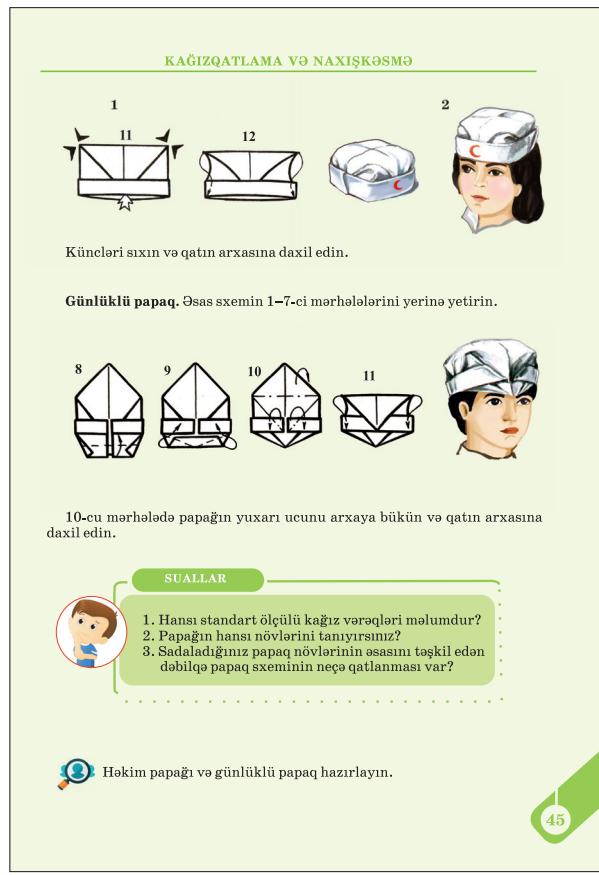
II qrup. Buratino papağı necə hazırlanır?

III qrup. Həkim papağı necə hazırlanır?

IV qrup. Pilot papağı necə hazırlanır?

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

- Papaqları nədən hazırlayacaqsınız? (*Müxtəlif növlü və ölçülü kağızlardan.*)
- Papaqları hansı üsulla hazırlayacaqsınız? (*Kağızqatlama üsulu ilə.*)
- Neçə cür papaq hazırlayacaqsınız? (*Pilot papağı, Buratino papağı, dəbilqə papağı, həkim papağı və s.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumişdirir və kağızdan papaqların hazırlanma ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq 1. Kağızdan şisuclu dəbilqəni hazırlayın.

Tapşırıq 2. Kağızdan Buratinonun papağını hazırlayın.

Tapşırıq 3. Kağızdan pilot papağını hazırlayın.

Tapşırıq 4. Kağızdan həkim papağını hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstəriş verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Günlük papaq hazırlayın.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

16. ORNAMENTLƏR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

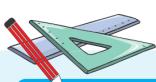
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini (kəsmə, quraşdırma, birləşdirmə) mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Kəsmə üsulu ilə alınmış məmulatın və aplikasiyanın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Naxış aplikasiyasının hazırlanmasına uyğun emal texnikası seçilir.
5. Məmulatın detallarını hazırlayır.
6. Məmulatın detallarını birləşdirməklə aplikasiya hazırlayır.
7. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
8. Aplikasiyanın qrup halında hazırlanmasında birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Aplikasiyanın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Naxış aplikasiyasını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

BİBO,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluetləri, PVA yapışqanı, firça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

16. ORNAMENTLƏR

Siz ornament sözünü eşitmisiniz?
Ornament haqqında nübilirsiniz?

Ornament — ritmik elementlərdən ibarət bəzək və naxış deməkdir. Ornament qadım zamanlardan yaranmışdır. Qədim güldən və bardağlarda təkrarlanan bəlsənə naxışlara rast gəlinir. Lakin o zaman bunlar adı rəsmlər deyil, dövrün insanları tərəfindən anlaşılan rəmzlər və işarələr idi. Naxışın içərisindəki dairə günəşə işarədir. Öyri xatt sudur. İlər keçidkə ornamenti öz sehrləri mənasını itirmiş və sadəcə, bezoysta çevrilmişdir.

Məməlatlarda ornamenti tapın.

Ornamentlərlə bəzədilmiş zərgərlilik, toxuculuq və misqərlük nümunələri
Ornamentlərin qurulma üsulları

Ritmik təkrarlanma. Hər hansı bir naxış bir neçə dəfə təkrarlanaraq ritmik hal yaradır. Təsvir edilmiş naxışların sərbəst halda və ya bağlayıcılarla birləşməsindən zolaqlar, yəni həsiyələr yaranır. Naxışların şaqılı və üfüqi sıralarda təkrarlanması isə şabaka kompozisiyası adlanır.

Fıqurun şaqılı və üfüqi istiqamətdə təkrarlanması çoxsıruları ornament yaradır. Bu zaman yaranan boşluqları başqa fiqurlarla doldurmaq olar.

Bu ornamentlərin yaradılması üçün rəngli kağızdan eyni elementləri necə kəsmək olar?

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

Güzgü-əksi. Fiqurları nəzərdən keçirin.

Buta fiqurlar onların arasında keçən oxa nəzərən simmetrikdir. Aplikasiya üçün bu detalları kağızı ortadan bir və ya bir neçə dəfə qatlayıbsınız. Güzgü-əksi vasitəsilə bütün bir sıranı eks etdirmək olar.

Bir dəfə kəsmək olar bu naxışları aplikasiya üçün necə əldə etmək olar?

Ornamentlərdə bitki motivləri. Ornamental süjet və ya təsvir elementinən motif deyilir. Bitki ornamenti güllərin, yarpaqların, budaların, meyvələrin təsvirlərindən yaranmışdır. Lakin belə motivlər real quruluşdan fərqli formada tətbiq edilir.

Buta — memarlıq və tətbiqi sanətimizdə əsas bəzək elementidir. Buta ornamenti bir çox binaların fasadını bəzəyir.

Başqa növ ornamentlər də mövcuddur. Kağız zolağının iki yerə qatlayıb kəsməklə bəlsənə ornament əldə etmək olar.

Əgər kağız zolağının iki dəfə uzununa və bir dəfə eninə qatlasaq, qıvrımlar cüt ürəyoza çevrilər.

Dərslikdəki təsviri kalka* kağızına köçürün və ya eskizi** müstaqil olaraq çəkin.

*Kalka — çərçivə və təsvirlərdən surət çıxarmaq üçün şəffaf kağız və ya parça
**Eskiz — şəkər, rəsma aid ilk layihə

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müxtəlif naxışlardan ibarət aplikasiya göstərərək sual verir.

— Bu naxışlar necə hazırlanmışdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər.

Müəllim dəqiqləşdirmə aparır: bu məməlatlər ritmik təkrarlanma yolu ilə alınan naxışdır.

Tədqiqat suali:

— Ritmik təkrarlanma, firlatma üsulu ilə və güzgü-əksi naxışlar (ornamentlər) olan aplikasiyanı necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara dərslikdəki uyğun materialla tanış olmayı və tapşırığı yerinə yetirməyi tapşırır.

Tapşırıq: Aplikasiya üsulu ilə müxtəlif naxışları necə hazırlamaq olar?

Qruplar verilmiş tapşırıq üzrə tədqiqat aparırlar.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi ornamentlərin hazırlanma üsulları haqqında təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Aplikasiya ilə hazırlanan naxışların fərqli xüsusiyyətləri qeyd olunur.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Aplikasiyanı (ornamenti) kəsmək üçün nəyə fikir vermək lazımdır? (*Kağız pəstahın hazırlanmasına fikir vermək lazımdır.*)

2. Ornamentli aplikasiya necə hazırlanır? (*Şagirdlər ornamentli aplikasiyanın hazırlanma ardıcılılığı haqqında məlumat verirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağızdan ornamentli aplikasiya hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara tapşırıqlar verir.

I və III qrup. Ritmik təkrarlanma üsulu ilə ornamentli aplikasiya hazırlayın.

II və IV qrup. Güzgü-əksi ornament olan aplikasiya hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstəriş verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Fırlatma üsulu ilə ornamentləri kəsin və rəngləyin.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

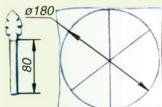
 Bu naxışın belə alınması üçün hansı motivi çəkmək və kağızı necə qatlamalı lazımdır?
Belə ornamentlərə hansı xırda məmulatı bəzəmək olar?

Fırlatma üsulu. Seçilmiş fiquru, onun sonunda yerləşə bilən mütəyyən mərkəzə nəzərən fırladırlar. Bu, riyaziyyatda mərkəzi simmetriya adlanır.

Dairəvi ornamentin qurulmasında osas elementi elə döndəriləməlidir ki, dönmə bucaqlarının bərabərliyi gözənlənsin.

İləyi, basmadıyma və rezinin kımıayı ilə dairəvi ornamentin necə qurulmasını nəzərdən keçirin.

SUALLAR

1. Ornament dedikdən sonra düşülür?
2. Ornamentin on çok istifadə edildiyi sahələr hansıdır?
3. Ornamentin qurulma üsulları hansılardır?
4. Azərbaycanda on çok yayılan ornament necə adlanır?
5. Fırlatma üsulu ilə ornament necə edilir?

Fırlatma üsulu ilə ornamentləri kəsin və rəngləyin.

48

17. ÇOXQATLI CIZMA (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

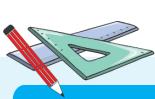
MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastilin üzərində çoxqatlı çizmanın yerinə yetirilməsi mərhələlərini izah edir.
2. İş yerini təşkil edir.
3. Məməlatın çoxqatlı çizma əsasında hazırlanması ardıcılılığını müəyyənləşdirir.
4. Plastilin üzərində çoxqatlı çizmanı icra etmək üçün emal texnologiyası seçilir.
5. Məməlatın detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə məməlati hazırlayır.
7. Çoxqatlı cizmaya əsasən sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məməlatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məməlati hazırlayarkən sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edir.
10. Hazırlanmış məməlati təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.2.; 4.2.1.; T.i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.

DÖRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARı

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi

RESURSLAR

Hazır çoxqatlı cizmələr, müxtəlif kəsici alətlər, metal örtüklü karton, plastilin, pannolar və şəkillər

DÖRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

1. Plastilin üzərində çoxqatlı çizma prosesi necə yerinə yetirilir?
2. Plastilin üzərində çizma işlərində hansı vasitələrdən istifadə olunur?
3. Ülgü əsasında məməlatin plastilin üzərində çizilməsini necə yerinə yetirmək olar?

Tədqiqat sualı:

- Plastilin üzərində çoxqatlı çizma necə yerinə yetirilir?

YAPMA

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Çoxqatlı cizma üçün hansı alət və vasitələrdən istifadə etmək lazımdır?

II qrup. Çoxqatlı cizma adı cizmadan hansı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir?

III qrup. Çoxqatlı cizma işini yerinə yetirəkən hansı sanitariya-gigiyena qaydalarına riayət etmək lazımdır?

IV qrup. Çoxqatlı cizmada hansı tərtibat formalarından istifadə etmək olar?

Qruplar verilmiş suallar üzrə tədqiqat işi aparır.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təhlili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Məmulat hazırlanarkən çoxqatlı cizmada nəyə fikir vermək lazımdır? (*Müxtəlif qalınlıqlarda sırmıclar açmağa.*)
2. Siz plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı necə yerinə yetirəcəksiniz? (*Kartona plastilin yaxılır, axırıncı qat hamarlanır, plastilin üzərində kəsmə işi aparılır.*)
3. Şırımları hansı vasitələrlə açmaq olar? (*Kəsici alətlərlə, heykəltəraş biçağı ilə, yoğurt stəkanından müxtəlif ucluqlu kəsici alətlər hazırlamaqla.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çoxqatlı cizmanın yerinə yetirilməsi ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I və III qrup. Sarı və qırmızı plastilin üzərində çoxqatlı cizma aparmaqla gül pannosunu hazırlayın.

II və IV qrup. Yaşıl və mavi plastilin üzərində çoxqatlı cizma aparmaqla ağaç pannosunu hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastilin üzərində çoxqatlı cizma üsulundan istifadə edərək kol pannosunu yerinə yetirin.

YAPMA

(V) **17. ÇOXQATLI CIZMA**

**Coxqatlı cizma dedikdə no başa düşürsünüz?
Onu necə yerinə yetirmək olar?**

Coxqatlı cizma fərqli rəngdə olan alt qatın görünməsi ilə nəticələnən ol işidir. Coxqatlı cizma ağaç üzərində yonma işinə bənzəyir. Bu zaman müxtəlif qalınlıqlarda sırmıclar alınması üçün kəsici alətlərdən istifadə edilir.
İstəsiniz, yoğurt stəkanından çox universal kəsici alət hazırlaya bilərsiniz.

Kəsici aləti iti və küt ucları ilə müxtəlif sırmıclar açmağı möşəq edin.
Bəsi sırmıclar heykəltəraş biçağı və iti cubluğun köməyi ilə də açmaq mümkinidir? Aralarındaki fərqli nəsədədir?

Rəngli kartona fərqli rənglərdə üç qat plastilin çəkin (1). Axsarın qatın üzərində folqa qoyun və hamarlayın (2). Eskiçi çəkin və plastilin üzərində kosma işlərinə başlayın.

Üstündə güllər olan oval pannonun^{*} hazırlanması (3) nə ilə fərqlənir?
Ösas olaraq metal örtülü karton götürmək olar.

SUALLAR

1. Coxqatlı cizma dedikdə no başa düşülür?
2. Coxqatlı cizma noyə bənzəyir?
3. Coxqatlı cizma hansı alətlə yerinə yetirilir?
4. Plastilin üzərində sırmıclar hansı alətlə açmaq möqsədəyidir?
5. Plastilin üzərində cizma işləri necə yerinə yetirilir?

Plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı yerinə yetirin.

*Panno — naxış və ya şəkillər bezədilmiş səth

49

18. DƏRİNLƏŞDİRİLMİŞ RELYEF (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Məmulatın hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
2. Kərtənkələ fiquru hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
3. Məmulatın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Məmulatın materiala uyğun emal texnologiyasını seçir.
5. Məmulatın detallını hazırlayır.
6. Məmulatda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
7. Qrup tərəfindən məmulatın hazırlanması prosesində birləşmə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
9. Hazırladığı kərtənkələ fiqurunu təqdim edir.
10. Dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələnin şəklini çizir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Deduktiv

İŞ FORMALARI

Kiçik qrupla iş,
böyük qrupla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diaqramı

RESURSLAR

Karton, plastilin
dəsti, heykəl
nümunələri,
heykəltəraş
bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim Venn diaqramından istifadə edərək şagirdlərə çox-qatlı çizma ilə dərinləşdirilmiş relyefin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd etmələrini tapşırır.

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər. Daha sonra müəllim dərinləşdirilmiş relyef vasitəsi ilə hazırlanmış «Kərtənkələ» fiqurunu onlara göstərir.

Tədqiqat suali:

- Dərinləşdirilmiş relyefdən istifadə edərək «Kərtənkələ» fiqurunu necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərin diqqətini dərslikdəki uyğun mövzuya yönəldir.

YAPMA

I qrup. Kərtənkələnin təsvirini dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlayarkən sizə hansı alət və tərtibatlar lazımdır?

II qrup. Kərtənkələni dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlamaq üçün hansı sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl etmək lazımdır?

III qrup. Kərtənkələni dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlayarkən hansı üsullardan istifadə etmək olar?

IV qrup. Dərinləşdirilmiş relyef və çoxqatlı cızma nə ilə fərqlənir?

Qruplar verilmiş suallar üzrə tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi dərinləşdirilmiş relyef üzrə təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hazırlayarkən hansı vasitələrdən istifadə edilir? (*Cizma, rəngləri qarışdıraraq yeni rənglər almaq, plastilini lövhədə yaymaq, faktura səthi vermək lazımdır.*)
2. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hansı yolla hazırlayacaqsınız? (*Cizma yolu ilə.*)
3. Dərinləşdirilmiş relyef və çoxqatlı cızma bir-birindən nə ilə fərqlənir? (*Şagirdlər dərslikdəki materialı şərh edirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və dərinləşdirilmiş relyef üzrə yerinə yetiri-ləcək tapşırığın üzərinə bir daha qayıdır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırığı verir.

Tapşırıq. Ağ, qəhvəyi və qara plastilindən dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələ fi-qurunu hazırlayın.

Müəllim kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyef əsasında hazırlanması alqoritmini şagird-lərə izah edir.

1. Köhnə daş rəngini almaq üçün qəhvəyi, ağ və bir az qara rəngli plastilin qarışdırın.
2. İki kibrət qutusunu yapışdırın və onlara plastilin yaxın.
3. Kərtənkələnin ülgüsünü kəsin və onu plastilin üzərinə köçürün.
4. Ülgü boyu heykəltəraş bıçağı ilə üst qatı kəsin.
5. Şəklin daxili hissəsini bıçaqla götürün.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərinləşdirilmiş çiçək relyefini hazırlayın.

YAPMA

D 18. DƏRİNLƏŞDİRİLMİŞ RELYEF

D Dərinləşdirilmiş relyef dedikdən nə başa düşürsiniz?
Müstəvənin öz soñindən dərinləşdirilmiş relyef adlanır. Bu, latin dilindən tərcümədə «torsino», «oks» deməkdir. Kontrelreyefdə təsvir heykəltəraş qələmi ilə, hər hansı digər alət və ya çubuqla çizilir. Siz belə texnika ilə daha harada rastlaşmışınız?

İnsanların rastlaşdırılmış belə təsvirlər insan olı ilə yaradılmayıb. Təbətəzü dəniz üzərində bitki, heyvan, həşərat təsvirləri yaradıb.
Belə «fotostiller» alımlar üçün çox dayarlı tapşılıklardır. Siz de plastilin üzərində bitki hissələri hakk etməyə çalışın.
İz qoymaq üçün material axtarışına çıxanda onun hansı şərtlərə cavab verəcəyini qabaqcadan düşünün. İşinizin nəticəsini necə formalaslaşdırmaq olar?

Kükñar və mazı ağaclarının budalarının izləri belə görünür.

Bu üsulla çox sadə, asanlıqla tanınan siluetə malik obyektləri da təsvir etmək olar.

Ə Əsasın fırçına iki plastilin lövhə qoyn (üstündən basmamaq şərti ilə) və konarlarını kasın.
Eskizi çəkin və heykəltəraş biçağı ilə üst qatı kasın. Şəklin daxili hissəni götürün. Konarları və ayrıllıkları həmşərlərin. Buna uyğun tuncu heykəltəraş biçağından istifadə edin.
Nüvə bu usulde plastilin lövhələrdə istifadə edilir, sadəcə, əsasın üzərinə yaxşı və yaxid qara plastilin qatı çəkilmir?
Bu işdə yaxşı təndizümüz iki usul birləşib. Onu necə işləmək lazımdır?

SUALLAR

1. Kontrelreyef dedikdən nə başa düşülür?
2. Dərinləşdirilmiş relyef hansı alətlə əldə edilir?
3. Dərinləşdirilmiş relyefi necə yerinə yetirmək olar?
4. Əşyannı dərinləşdirilmiş relyefini göstərmək üçün növü dəqiq etmək lazımdır?

50 Dərinləşdirilmiş çiçək relyefi hazırlayın.

19. PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIŞ KOMPOZİSİYA (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

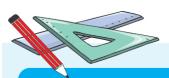
MƏQSƏD

Sağird:

1. «Qızılğül» kompozisiyasının hazırlanmasını mərhələlərlə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulatlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Plastilin lentdən hazırlanacaq məmulat üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Məmulatin hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Məmulatin materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
8. Məmulatin hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Məmulatin qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birləşmə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Məmulatin hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Məmulati təqdim edir.
12. Məmulatin tam şəklini çəkir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Deduktiv

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, auksion

RESURSLAR

Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrıt qutusu, dərslik, heykəltəraş bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiyalar göstərərək sual verir:
– Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?

YAPMA

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.
Müəllim dəqiqləşdirmə aparır: bu məməlatlar plastilin lentdən hazırlanmışdır.

Tədqiqat suali:

– Plastilin lentdən «Qızılgül» kompozisiyasını necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Qruplara plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyası haqqında dərslikdə verilən mətnlət tənış olmağı tapşırır və aşağıdakı sualları verir.

I qrup. Plastilindən kompozisiya naxışları üçün səth necə hazırlanır?

II qrup. Plastilin lentlər necə hazırlanır?

III qrup. Lentləri rəngbərəng etmək üçün nə etmək lazımdır?

IV qrup. Plastilin lentlərdən kompozisiya hazırlanmaq üçün nəyə fikir vermək lazımdır.

Qruplar tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Plastilin lentlər necə hazırlanır? (*Əvvəlcə plastilindən bağ diyirlənir, sonra bağ üzərinə kağız sərilməklə yayılır, daha sonra əldə olunan plastilin lövhə bir qədər də hamarlanır, sonra zolaqlar kəsilərək lentlər əldə edilir.*)
2. Kağızin plastilinə yapışmaması üçün nə etmək lazımdır? (*Plastilini tez-tez çevirmək lazımdır.*)
3. Plastilin lentlər hansı ölçüdə hazırlanır? (*Lentlər 10–15 sm ölçüdə kəsilir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq. Plastilin lentlərdən istifadə etməklə «Qızılgül» kompozisiyasını hazırlayın.

Müəllim plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının alqoritmini izah edir:

1. Əvvəlcə plastilindən bağ yumrulayıñ.
2. Bağın üstünə kağız sərib yayın.
3. Plastilin lövhəni kağızsız bir qədər hamarlayın.

YAPMA

(V) 19. PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIS KOMPOZİSİYA

Plastilindən müxtəlif üsullarla lent hazırlamaq olar: övvelca bağ diyrəmek, sonra bağın üstüna kağız sərib yaymaq, alınmış plastilin lövhəni kağızsız bir qədər də hamarlamaq və zolaqlara ayırmak lazımdır.

Müxtəlif üsüllardan istifadə edin. Hansı daha çox xoşnuza gelir? Kağız üzərindən hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirin ki, o, kağıza yapışmasın.

Lentlər müxtəlif quruluşa və rangda ola bilər. Uzunluğu 10-15 sm olan lentləri kosməyi öyrənin.

Siz artıq kağız və parça lentlərlə işləməsiniz. Onlara əlaqədar hansı iş üsüllarını bildiyiniz yadınızna salın. Bu üsüllardan hansıdan plastilin lento iş zamanı istifadə etmək olar?

Ösərəngiz meşə. Bu işin necə yerinə yetirildiyini müzakirə edin, fikrinizi şərh edin.

SUALLAR

1. Plastilin lentləri hansı üsüllarla əldə etmək olar?
2. Plastilini hamarladığda onu hansı möqsədə tez-tez çevirmək lazımdır?
3. Plastilin lentlərdən hazırlanmış məmulat hansı rəlyefə aid edilir?

Rəngli plastilinlərdən «Ösərəngiz meşə» kompozisiyasını hazırlayın.

51

61

4. Plastilin lövhəni zolaqlara ayırin.
 5. Kağız üzərində hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirin ki, yapışmasın.
 6. Lentləri 10–15 sm uzunluqda kəsin.
 7. Karton üzərində qızılıgülün təxmini konturunu çəkin.
 8. Kontur boyunca lentləri yapışdırın.
- Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.
Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Rəngli plastilindən «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyasını hazırlayın.

20. QABLARIN DİZAYNI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastilindən mətbəx qablarını hazırlamaq və dizayn etmək üçün iş yerini təşkil edir.
2. Plastilindən qabların dizaynını hazırlamaq üçün emal vasitəsi seçir.
3. Plastilin qabların dizaynını hazırlamaq ardıcılılığını müəyyənləşdirir.
4. Uyğun emal texnologiyalarını seçir.
5. Qabların detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə qabları hazırlayır.
7. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
8. Sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edir.
9. Dizayn verilmiş qabları təqdim edir.
10. Qabların hissələrinin təsvirini çəkərək sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, kollektiv iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin həmləsi

YAPMA

RESURSLAR

Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim masanın üzərinə bir neçə dizayn edilmiş qabı düzərək soruşur:

1. Siz nə görürsünüz?
2. Bu qablar bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Müəllim şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Tədqiqat sualı:

- Qablar necə dizayn edilir?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir. Onlara mətni oxumağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Qablar nə üçün dizayn edilir?
Əsaslandırın.

II qrup. Qabları dizayn etmək üçün hansı üsul və vasitələrdən istifadə etmək olar?

III qrup. Qabları dizayn edərkən nəyə diqqət yetirmək lazımdır?

IV qrup. Rəng seçiminin qabların dizaynında əhəmiyyətini izah edin.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırladığı məmulati təqdim edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Qabların dizaynını hazırlayarkən hansı texnoloji üsullardan istifadə edilir? (*Şagirdlər bildikləri üsulları sadalayırlar.*)
2. İş hansı ardıcılıqla yerinə yetirilir? (*Şəkli plastilinə köçürmək, üzərinə başqa quruluşlu hissələr yapışdırmaq, gözəl dizayn verməklə.*)
3. Qabların dizaynı haqqında daha nə deyə bilərsiniz? (*Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və qab-qacağın dizaynı haqqında dediklərini dəqiqləşdirir. Qab-qacağın dizaynının hazırlanması alqoritmini təkrarlayır.

YAPMA

(V) 20. QABLARIN DİZAYNI

Qabların dizaynı haqqında eşitmisinizmi?

Dizayn əşyaların bədii layihələşdirilməsi işidir. XX əsrin əvvəllerində tərtibata və bir-biri ilə uyğunlaşmaga ehtiyacı olan yeni mösət əşyalarının, alatların, mexanizmlərin yaranması ilə dizayn meydana gəlməsdir. Mösət təyinatlı əşyaları layihələşdirən dizayner çalışır ki, onların düzüllüyü və təqvilində qanunauyğunluğla riayet etsin.

Evinizdəki çay, qohva və mətbəx dəstlərinin dizaynındaki üslub bütövliyinə yadınız salın. Bu, nadə özünü bürüzə verir!

Hazırlayacağınız qab-qacaq dəstinin dizaynını müəyyənləşdirin.

Əvvələc onun hissələrini çəkin, sonra bildiyiniz üsullardan istifadə edərək onu plastilindən yapın.

Səda şəkli plastilinə köçürün. Başqa rəngli plastilindən üstüne müxtəlif quruluşlu kiçik hissələr yapışdırın. Məmulata gözəl dizayn verin.

SUALLAR

1. Dizayn dedikdə nə başa düşülür?
2. Dizayn no vaxt meydana gəlmişdir?
3. Mösət təyinatlı əşyaları layihələşdirən dizayner nəyə fikir vermalıdır?
4. Şəkildə göstərilən qab-qacaqların dizaynında nə kim qanunauyğunluqları müşahidə edirsiniz?
5. Dərslikdəki üçüncü qab-qacaq dəstində daha hansı bəzək növlərindən istifadə etmək olar?

Plastilindən qab-qacaq hazırlayın.

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq: Plastilindən qab-qacaq dəstinə dizayn verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir. Müəllim qabların dizaynının alqoritmini tərtib edir.

1. Hazırlanmış qabların dizaynını müəyyənləşdirin.
2. Əvvəlcə onun hissələrini çəkin.
3. Bildiyiniz üsullara əsasən onu plastilindən yapın.
4. Çox da çətin olmayan şəkli plastilinə köçürün.
5. Başqa rəngdə plastilindən qabların üstünə müxtəlif quruluşlu kiçik hissələr yapışdırın.
6. Qablara gözəl dizayn verin.
7. İki rəngli plastilin lövhədən istifadə edin.
8. Üst qatı ağ rəngli plastilindən yapışdırın.
9. Məmulatın üstünə yapma üsulu ilə qara-qəhvəyi kürəciklər qoyun.
10. Relyefşəkilli səthi barmaqlarınızla hamarlayın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastilindən dəm çayniki hazırlayıb və ona dizayn verin.

21. ÇARPAZ TİKMƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

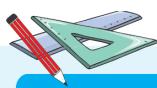
1. Tıkmə texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tıkmə işlərinə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çarpaz tıkməni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Çarpaz tıkmənin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Çarpaz tıkməyə uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını tikiir.
7. Çarpaz tıkməni yerinə yetirir.
8. Çarpaz tıkməni yerinə yetirdikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Çarpaz tıkmənin qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Çarpaz tıkməni yerinə yetirərkən müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Yerinə yetirdiyi çarpaz tıkmə işlərini təqdim edir.

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük qrup-
larla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Parça, rəngli saplar,
iynə, oymaq, qayçı,
dərslik, iş vərəqləri,
çarpaz tikmə
nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim çarpaz tikmə ilə işlənmiş hazır nümunələri şagirdlərə göstərir və sual verir:

– Sizcə, bu tikmə necə adlanır?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu tikmələr çarpaz tikmə adlanır.

Tədqiqat suali:

– Çarpaz tikməni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat suali ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir. Çarpaz tikmə texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Çarpaz tikmə ilə kitab əlfəcini necə hazırlanır?

II qrup. Çarpaz tikmə ilə üfüqi zolaq necə hazırlanır?

III qrup. Çarpaz tikmə ilə şaquli zolaq necə hazırlanır?

IV qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək əl dəsmalı necə bəzədirilir?

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Çarpaz tikmə və panno tikmələrinin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Çarpaz tikmə vasitəsilə kitab əlfəcini, bəzək əşyaları, açıqlalar, pannolar hazırlanır.*)
2. Çarpaz tikmədən naxışlamada istifadə etmək olarmı? (*Çarpaz tikmədən naxışlamada istifadə etmək olar.*)
3. Çarpaz tikmədə alt tikişlərlə üst tikişlər necə istiqamətlənir? (*Çarpaz tikmədə alt tikişlər bir tərəfə, üst tikişlər onun əksi tərəfə istiqamətlənir.*)
4. Çarpaz tikmə necə işlənir? (*Çarpaz tikmə ya şəkil üzrə, ya da sxem üzrə işlənir.*)

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

(VI)

21. ÇARPAZ TİKMƏ

Şəkli diqqətələ nəzərdən keçirin.

Bu tıkmədə tikişlər üfüqi, yoxsa şaqulidir?

Çarpaz tikişlərdən ibarət üfüqi zolağı belə tikişlər. Alt tikişlər hansı istiqamətdədir? Baş üst tikişlər?

Üfüqi zolaqla şaquli zolağın tikilən üsulları oxfordirmi? Tikişlər astar tərəfdən necə yerləşir? Çəp xətt üzrə çarpaz tikişin necə aparılığını düşünüb tapın.

Unutmayın: bütün alt tikişlər bir tərəfə istiqamətlənib, üst tikişlər başqa bir tərəfə.

53

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

Çarpaz tıkməni ya şəkil üzrə, ya da şxem üzrə işləyirlər.

Siz da tıkmınızda özünüz düşündüriyiniz şəkil üzrə naxış salın. Anma əvvəlcə şəkli damalı vərəqdə çəkin.

İYNA İLƏ İŞ ZAMANI TEHLİKƏSİZLİK QAYDALARI

1. Əlfəcini müyyən olunmuş yerdə (iyne qabında) saxlayın.
2. İynəni ağıza almaq, paltalarara sancımaq qadağandır.
3. İyna ilə iş zamanı barmağınızı zədələməmək üçün üskükəndən (oymaqdan) istifadə edin.

SUALLAR

1. Çarpaz tıkməni hansı üsullarla yerinə yetirmək olar?
2. Çarpaz tıkmədən hansı məmulatların hazırlanmasında istifadə olunur?
3. İyna ilə işlədikdə hansı tehlükəsizlik qaydalarına riayat etmək lazımdır?

Çarpaz tıkmədən istifadə edərək istədiyiniz pannonu hazırlayın.

*Əlfəcin – kitabın sehifələrinə nişan üçün qoyulan ləntşəkilli kağız parçası

54

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çarpaz tıkmənin yerinə yetirilməsi ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Çarpaz tıkmədən istifadə edərək kitab əlfəcini hazırlayıñ.

II qrup. Çarpaz tıkmədən istifadə edərək üfüqi zolaq tikiñ.

III qrup. Çarpaz tıkmə ilə şaquli zolağın tikilməsini yerinə yetirin.

IV qrup. Çarpaz tıkmədən istifadə edərək əl dəsmalını bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Çarpaz tıkmədən istifadə etməklə istədiyiniz pannonu hazırlayın.

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

22. İLGƏK TİKİŞİ (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

- «İlgək tikişi»nə görə iş yerini təşkil edir.
- «İlgək tikişi»ni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitələri seçir.
- «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
- Tikişə uyğun emal texnologiyası seçir.
- «İlgək tikişi»ni yerinə yetirir.
- «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilməsində sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
- Birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
- «İlgək tikişi»ni yerinə yetirərkən təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
- Yerinə yetirdiyi «İlgək tikişi» ilə tıkməni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1. T.i.: 2.2.4. F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TIPI

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi, Venn diaqramı

RESURSLAR

Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim bir neçə hazır məmulat nümayiş etdirir və şagirdlərə müraciət edərək sual verir:

– Sizcə, bu məmulatlar hansı tikişlə yerinə yetirilib?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu məmulatlar «İlgək tikişi» ilə yerinə yetirilib.

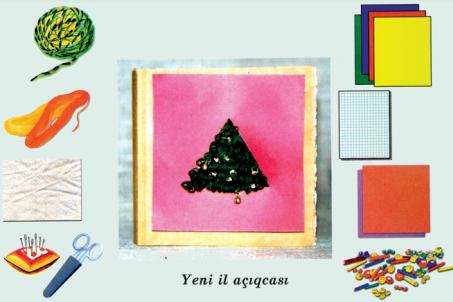

TIKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

(VI)

22. İLGƏK TIKİŞİ

Yeni il açıqcası

Açıqcadə na tasvir olunub? Onun hazırlanmasında hansı əşya və materiallardan istifadə edilib?

Açıqcadəki kükñar ağacı «İlgək» tikişi ilə yerine yetirildiyi üçün qabarıq alınb.

Tikişin yerinə yetirilmə mərhələləri
Tikişin damalı kağızda yerinə yetirin.

İlgək tikişi ilə momulatın konarlarını işləmək və naxış xətti salmaq olar.

1. A nöqtəsində sapı üz tərəfə çıxarıın. İynəni astar tərəfdə B nöqtəsinən C nöqtəsinə keçirin. Sap iynənin altında olmalıdır.
2. Parçanı bürzmənök şərti ilə sapı kip oturana qədər dartin.
3. İynəni D nöqtəsinən astar tərəfə keçirin və E nöqtəsinən üz tərəfə çıxarıın. Sap iynənin altında qalmalıdır.

55

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

4. Sapi dartin. Tikiş sırasını eyni üsulla davam etdirin.

5. Tikiş tamamlamaq üçün iynəni astar tərəfa, sonuncu ilgəyin arxasına keçirin.

6. Kiçik düz ilgəyin alınması üçün sapi dartin və bərkidin.

Bu tikişin tikilmə texnikasını öyrənəndən sonra açıqca hazırlaya bilərsiniz.

Şəkildəki qoynunu «İlgək» tikişi ilə tika bilərsiniz.

SUALLAR

1. Açıqcanın hazırlanmasında hansı material lardan istifadə edilib?

2. Şəkildəki qoynun fiqurunu çarpez tikişla hazırlamaq olarmı?

3. İlgək tikişi ilə açıqcanın hazırlanma ardıcılığı necədir?

«İlgək» tikişinin köməyi ilə açıqca hazırlayıın.

56

Tədqiqat suali:

– «İlgək tikişi»ni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa böölür və onlara aşağıdakı suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. İlgək tikişini yerinə yetirərkən hansı üsullardan istifadə etmək olar?

II qrup. İlgək tikişindən daha nə üçün istifadə etmək olar?

III qrup. İlgək tikişini yerinə yetirdikdə hansı təhlükəsizlik və sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl etmək lazımdır?

IV qrup. İlgək tikişindən cirilmiş yerlərin bərpasında istifadə etmək olarmı və necə?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi yerinə yetirdiyi tikiş təqdim edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə mərhələləri necədir? (*Şagirdlər dərsliyin 55-ci səhifəsindəki mərhələləri sadalayırlar.*)

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

2. «İlgək tikişi»nin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (Bu tikişdən salfetin, dəsmalın, süfrənin kənarlarını və s. tikərkən istifadə etmək olar.)
3. Bu tikişdən naxışlamada istifadə etmək olarmı? (Bu tikişlə naxış salmaq olar.)
4. «İlgək tikişi»ni hansı variantlarda yerinə yetirmək olar? (Damalı kağızda tikmə yolu ilə, parça üzərində tikmə yolu ilə yerinə yetirmək olar.)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və göstərilən tikişin yerinə yetirilməsi ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqətmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Parça üzərində qırmızı saplarla «İlgək tikiş»i yerinə yetirin.

II qrup. Parça üzərində göy saplarla «İlgək tikiş»i yerinə yetirin.

III qrup. Parça üzərində sarı saplarla «İlgək tikiş»i yerinə yetirin.

IV qrup. Parça üzərində yaşıl saplarla «İlgək tikiş»i yerinə yetirin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: İlgək tikişinin köməyi ilə açıqca hazırlayın.

23. DƏM ÇAYNİKİ ÜÇÜN İSTİLİYİ QORUYAN GƏLİNCİK. ƏLCƏK-GƏLİNCİK (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyyin və əlcək-gəlinciyyin tikmə texnologiyasını mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tikmə məmulatına görə iş yerini təşkil edir.
3. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyyi və əlcək-gəlinciyyi tikmək üçün emal vəstələri seçir.
4. Məmulatın yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyən edir.
5. Məmulata uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Məmulata aid tikməni yerinə yetirir.
8. Məmulati yerinə yetirdikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatın hazırlanmasında qrupla birlikdə fəaliyyət göstərərək əməkdaşlıq edir.
10. Məmulatı hazırlayarkən müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyyi və əlcək-gəlinciyyi təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

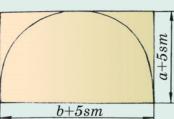
TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

(VI)
 23. DƏM ÇAYNIKI ÜÇÜN İSTİLİYİ
 QORUYAN GƏLINCİK. ƏLCƏK-GƏLINCİK

 Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlincik görmüsünüzmü? İstiliyi qoruyan gəlinciyi necə düzəltmək olar?

İstiliyi qoruyan gəlincik dəm çaynikini isti saxlamaq üçün istifadə edilir. Onun yarasıqlı olması isə metbəxə görzellik verir. Bu növ gəlinciklər istiliyi qoruyan başlıqdan və bir neçə bəzək hissələrindən ibarət olur. Başlıq gəlinciyan qolları və başı ilə birləşdə bədən hissəsi birləşdirilir. Başlıq isə gəlinciyan etyosının altında gizlədirilir.

Başlıq düzəldik. Başlıqın ülgüsüñü keşmek üçün dəm çaynikinin ölçülərinə qızarın. Çərtiyədə dəm çaynikinin hündürlüyü — a, eni isə ən enli hissədən ölçülməklə — b ilə işarə olunmuşdur.

Başlıq istiliyi qoruyan qatdan və astardan ibarətdir. İstiliyi qoruyan qat vətindən, pambıq və pamazı parçadan ola bilər. Astar üçün istanılan pambıq parçadan istifadə edə bilərsiniz. Astarın hissələrini 1,5 sm məsafə buraxmaqla kəsin.

İstiliyi qoruyan qat astarın iki tayınnı arasına yerləşdirin. Kənarlarını «əl tikisi» ilə tikin və qatlayın.

İstiliyi qoruyan qatın astara salınmış iki hissəsini birləşdirin. Yuxarıda gəlinciyan bədənini yerləşdirmək üçün tikiilməmiş yer buraxın.

Əlcək-gəlincik. Gəlincikoy纳danlar bu gəlincikləri əlcək kimi əllerinə geyinir. Belə gəlinciklərin asasını al və baş birləşdirilmiş üz hissəsi təşkil edir. Üzlük üçün 30x30 sm ölçüdü iki hissə nazik pambıq parça götürün. Hissələri üst-üstə qoyun və ortadan qatlayın.

57

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

Ülgünü kağıza köçürüb onu qatlanmış parçaya sancadlayın. Təbaşirle kənarlarını 1 sm aralıdan cizm. Ülgüləri düz üzü içəri olmaqla qoyub «əl tikisi» ilə, kənarlarını isə istanilan kənar tikisi ilə tikin.

Gəlincikoy纳danan sli aşağıdakı şəkilde göstərildiyi kimi üzlүün içinde müxtəlif vəziyyətlərdə ola bilər.

Gəlinciyan asanlıqla oynatmaq üçün karton düzbucaklılardan «patron» adlanan hissələr düzəldib çəçələ barmaq və baş barmaqə six şəkildə dolayın.

Sonra «patron»ları yapışdırıcı lentlo sariyin. Yapışdırıcı lendən 1 sm enində çıxıntı buraxın. Bu hissədən «patron»ları üzlүün içərəfdən, bir qədər yer buraxaraq barmaqların yerləşdiyi yero tikin. Üzlükü çevirib əlinizə geyinin. Əgər gəlinciyan boyunu əlinizde yaxşı dayanmırsa, boyun üçün da «patron» düzəldin.

SUALLAR

1. İstiliyi qoruyan gəlincik hansı məqsədlə istifadə edilir?
2. İstiliyi qoruyan gəlincik necə hissədən ibarətdir?
3. İstiliyi qoruyan gəlinciyi necə hazırlamaq olar?
4. İstiliyi qoruyan qat hansı materialdan hazırlanır?
5. Əlcək-gəlincik necə hissədən ibarətdir?

Dəm çaynik üçün «İstiliyi qoruyan gəlincik» hazırlayıın.

58

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyn həmləsi

 RESURSLAR

Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqləri, dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlincik və əlcək-gəlincik nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə sual verir:

– Siz necə cür əlcək növü tanıyırsınız? (*Həkim əlcəyi, fəhlə əlcəyi, bağban əlcəyi, soyuq-dan qorunmaq üçün əlcək.*)

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

Şagirdlər insanlar tərəfindən istifadə olunan əlcəkləri sadalayırlar.

Müəllim «çaynik üçün əlcək» ifadəsini şagirdlərdən aldıqdan sonra hazırlanmış nümunələri onlara göstərir və sual verir:

– Bu əlcəklər hansı materiallardan hazırlanır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Tədqiqat suali:

– Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi və əlcək-gəlinciyi necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir.

Müəllim «Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciin və əlcək-gəlinciin» hazırlanmasının texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı alət və vasitələrdən istifadə etmək lazımdır?

II qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı materiallar lazımdır?

III qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı tərtibat bacarıqlarından istifadə etmək lazımdır?

IV qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır?

Qruplar tapşırıqları yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciin və əlcək-gəlinciin hazırlanmasında nəyə fikir vermək lazımdır? (*Başlığın ülgüsü və çertyoja əsasən çaynikin hündürlüyü, eninin ölçülməsinə, astarin hazırlanmasına, ülgünün kağıza köçürülməsinə.*)

2. Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi və əlcək-gəlinciyi hansı materiallardan hazırlanmaq olar? (*Parça.*)

3. Əlcək-gəlincik hansı hissələrdən ibarətdir? (*Dərslik əsasında məlumat verir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciin və əlcək-gəlinciin hazırlanması texnologiyası üzərində dayanaraq izah edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara tapşırıq verir.

I-II qrup. Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi hazırlayın.

III-IV qrup. Əlcək-gəlincik hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dəm çaynik üçün istiliyi qoruyan gəlincik hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

24. QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

- Qablaşdırmanın bağlanması ilə əlaqədar iş yerini təşkil edir.
- Qablaşdırmanın bağlanması mərhələlər üzrə izah edir.
- Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun ardıcılığı müəyyənləşdirir.
- Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
- Detalları birləşdirməklə qablaşdırmanı hazırlayır.
- Qablaşdırmanın bağlanması sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
- Qablaşdırmanın bağlanması qrup tərəfindən hazırlanmış prosesdə birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
- Məmulatın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
- Qablaşdırmanı hazırlayıb təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
klaster

RESURSLAR

Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncak qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə hazır hədiyyə qablaşdırımları nümunələrini göstərərək sual verir:

– Qablaşdırmanı nə üçün bağlamaq lazımdır?

Şagirdlər mühəsibələrini söyləyirlər.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Tədqiqat suali:

— Qablaşdırmanın bağlanması necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri verir.

I qrup. Qablaşdırmanın bağlanmasında hansı materiallardan istifadə olunur?

II qrup. Ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün nə qədər qaytan və ya lent lazımdır?

III qrup. Qablaşdırmanı bağladıqda lentin ucları hansı ölçüdə olmalıdır?

IV qrup. Konfet qutusuna dekorativ bant necə bağlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Qablaşdırmanın necə bağlamaq lazımdır? (*Dərslikdə verilmiş məlumata əsasən danışırlar.*)
2. Qablaşdırmanın bağlanmasında nələri nəzərə almaq lazımdır? (*Qablaşdırmanın gözəl və cəlbedici olmasını.*)
3. Qutuların qablaşdırılmasında hansı bağlama materiallarından istifadə etmək olar? (*İp, qaytan və lentdən istifadə etmək olar.*)
4. Orta ölçülü qutunu qablaşdırmaq üçün neçə metr bağlama materialı lazımdır? (*3 m-dən az olmamaq şərti ilə.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha müxtəlif qutuların qablaşdırılmasının bağlanması texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Qablaşdırmanın bağlanması yerinə yetirin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 24. QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI

Yəqin ki, qonaq gedəndə və ad günlərində yaxınlarınızna nə isə hədiyyə etməyi düşünmüşünüz. Amma nə alməh? Hansı qablaşdırma? Bütün bunları necə edə biləcəyinizi düşünübünüz? Belə bir fikir ağlınzı golibmi?

Hədiyyə qablaşdırmalarını gözəl və cəlbedici şəkildə bağlamağı bacarırsınız?

Bu üsulla ipin və yaxud qaytanın köməyi ilə aşya qutusunu bağlaya bilərsiniz. Əgər gözləntənən, hədiyyə qutusunu da bağlamaq olar. Standart ölçülü ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün sizə 3 metrdən az olmaməq şərtləs qaytan və yaxud lent lazımdır.

Lentin uclarını qutunun üstündə bağlamaq üçün bağlanma nöqtəsini işin əvvəlində töyin edin.

Dekorativ bant. Qutunu və yaxud bağlamamı çarpaz bağlayın. Mərkəzdə elə düzünləyin ki, iki ucu olsun: uzun ucu taxminən 1 m, qısa ucu isə 20 sm olsun.

Baş və şəhadət barmağınızı düzündən eyni məsafədə saxlayın. Lentin uzun uçunu bu barmağlara sekkez səkkində dolayın. Sonra etniyatla barmağınızı çəkin, qısa ucla lent topasını ortadan sıyrıın. Bu zaman balaca ilək qoymağı unutmayın. Qısa ucu düzüñün altındañan götürüb düzəltdiyiniz iləğəndən keçirin. Möhkəm çəkib bağlayın və bətişə salın.

SUALLAR

1. Qablaşdırma hansı məqsədlə bağlanır?
2. Qablaşdırma hansı materialdan istifadə etmək məqsədəyidir?
3. Standart ölçülü ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün nə qədər lent və ya qaytan lazımdır?
4. Qablaşdırmanı dekorativ bantla bağladıqda nəyə fikir vermək lazımdır?

Dekorativ bantlarla hədiyyə qutusu bəzəyin.

59

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir. Onlara mətni oxumağı tövsiyə edir. Sonra qablaşdırmanın bağlanmasıının yerinə yetirilməsi alqoritmini tərtib edir.

1. Qablaşdırmanın bağlanmasında ip, qaytan və lentdən istifadə edin.
2. Ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün 3 metrdən az olmayan qaytan və yaxud lent lazımdır.
3. Lentlərin bağlama nöqtəsini işin əvvəlində təyin edin.
4. Qutunu və ya bağlanmanı çarpez bağlayın.
5. Lenti mərkəzdə elə düyünləyin ki, ucları olsun.
6. Lentin uzun ucu 1m, qısa ucu isə 20 sm olmalıdır.
7. Baş barmağınızla və şəhadət barmağınızla düyünləri eyni məsafədə saxlayın.
8. Lentlərin uzun ucunu bu barmaqlara səkkiz şəklində dolayın.
9. Lentlər ehtiyatla barmaqdan açıb düyüünün üzərinə tutun.
10. Qısa ucla lent topasını ortadan sariyin.
11. Balaca ilgək qoymağı unutmayın.
12. Möhkəm çəkib bağlayın və bantı səliqəyə salın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Ev tapşırığı: Dekorativ bantlarla hədiyyə qutusunu bəzəyin.

25. BƏDİİ QURAŞDIRMA. DİZAYN (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tapşırıqları yerinə yetirərkən birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
3. Hazırladığı məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII)

25. BÖDÜ QURAŞDIRMA. DİZAYN

Fikirlərimizi birlikdə müzakirə edək.

Tutaq ki, məisət texnikası, mebel, təsərrüfat malları mağazasına gəlmisiniz. Diqqətinizi hansı əmtəə malı* cəlb edəcək?

Eyni toyinatlı müxtəlif cəsidi mallar içərisində hansı məməlata üstünlük verirsiniz? Nə üçün?

Bəla demək mümükündürmü ki, alıcı əmtəə malı alarkən diqqətini çəlb edəni sevir?

Əmtəə malı avvalədən diqqəti hansı keyfiyyəti ilə cəlb edir?

«İstanilon əmtəə malı diqqəti öz qiyməti, görəlliyi, rahatlığı, əvan qablaşdırılması, qeyri-adı xarici görünüşü, başqa sözlə, dizayn ilə cəlb edir» fikri ilə razısanızm?

Məmələtin xarici görünüşü, onun təqdim edilən növünün yaradılması və bödii quraşdırılması üzrə fəaliyyət **dizayn**, bödii quraşdırma ilə möşgül olan insanlar issə **dizaynerlər** adlanır.

Dizayn ingilis sözü olub «layihə», «təsvir», «görünüş» deməkdir.

Bödii dizayn incəsənət və görəlliyin vohdətindən yaranır.

Mühəndis gələcək məmələtin texniki-texnoloji sənədlərdə olan layihəsinə işləyir. Dizayner isə məmələtin təsvirlərə, maketlərdə verilən layihəsinə işləyir.

Dizayner məmələtin obrazını, xarici görünüşünü yaradır.

Hər bir müəssisənin rəssam-dizaynerləri var. Onlar məmələtin və onun detallarının görünüşünü fikirləşir, həmcinin öz estetik cəlbediciliyi ilə forqlənməsi üçün müəssisənin bütün məmələtlərinə vahid bir tərtibat əsləubu yaradırlar.

*Əmtəə malı – satılmaq üçün hazırlanmış məmələt deyilir.

60

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dizaynnın bir istiqaməti də texnikanın, o cümlədən məisət texnikasının (televizor, tozsozər, saçqururdan və s.) bödii quraşdırılmasıdır.

Bu masalədə dizaynerler mühəndislərə six əlaqədə işləyirlər. Texniki dizayner cihaz və qurğuların quruluşunu, işləmə prinsipini, onların hazırlanma texnologiyasını, materialların xassələrini bilməlidir. Yalnız bu zaman o öz layihəsində yeni məmələtin faydasını onun təhlükəsizliyi, rahatlıq və gözəlliyi ilə birləşdirə bilər.

Müxtəlif avtomobil modellərini nəzərdən keçirin.

Hansı model sizə daha çox cəlb edir və nə üçün?

Müasir avtomobilin cavab verməli olduğu tələblərlə tanış olun:

- təhlükəsizliyi;
- möhkəmliyi;
- ekoloji cəhatdən əhəmiyyətliyi;
- idarə olunmadada və istifadədə rahatlılıq;
- estetik cəhatdən cəlbediciliyi;
- mühərrikin qənəstiliyi.

SUALLAR

1. Əmtəə malı dedikdə nə başa düşürsünüz?
2. Əmtəə malı alıhdən nəyə fikir vermək lazımdır?
3. Məmələtin dizaynı dedikdə nə başa düşülür?
4. Hansı peşə sahibinə dizayner deyilir?
5. Dizayn na deməkdir?
6. Dizaynerlə mühəndis peşəsi bir-birindən nə ilə forqlənir?
7. Dizayner nələri bilməlidir?

Müasir avtomobil haqqında fikrinizi əsaslandıraraq esse yazın.

61

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Karton, plastilin
dəsti, diş çöpü,
müxtəlif şəkillər,
dərslik

DƏRSİN GEDIŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim müxtəlif məmələtləri şagirdlərə nümayiş etdirərək suallar verir:

– Bunlar nədir? Bu məmələtlər necə hazırlanıbdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər.

75

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Tədqiqat sualı:

- Əmtəə malı alıcıların diqqətini hansı keyfiyyətləri ilə cəlb edə bilər?
Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa böölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Mağazada əmtəə malı alıcının diqqətini hansı xüsusiyyətləri ilə cəlb edir?

II qrup. Dizayn və dizayner arasında fərq nədədir?

III qrup. Mühəndis və dizayner əməyinin məhsulu bir-birindən nə ilə fərqlənir?

IV qrup. Dizaynerlər, əsasən, nəyi bilməlidir?

Qruplar tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

1. Bədii quraşdırma nədir? (*İncəsənətdə gözəlliyyin yaradılması.*)
2. Dizayner əməyinin məhsulu nədir? (*Məmulatın təsvirlərdə, maketlərdə verilən layihəsi.*)
3. Dizayn işini yerinə yetirmək üçün nələri bilməlisiniz? (*Cihaz və qurğuların quruluşunu, materialların xassələrini və hazırlanma texnologiyasını.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha bədii quraşdırma və dizayn tərtibatının üstünə qayıdır və onun hazırlanma texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim bütün şagirdlərə eyni tapşırığı verir.

Tapşırıq. Əmtəə malının yaradılmasında dizaynerin rolunu müəyyənləşdirin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir. Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Müasir avtomobil haqqında fikrinizi şərh edin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

26. PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

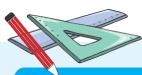
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarını izah edir.
2. Məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Məmulat hazırlamaq üçün emal vasitələri seçir.
4. Məmulatin hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Hazırlanacaq məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirərək məmulati hazırlayır.
8. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Qrupda birgə fəaliyyət göstərir.
10. Gigiyyena qaydalarına əməl edir.
11. Məmulati təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
suallar

RESURSLAR

Qəzət kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çiriş, vazeelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və firçalar

DƏRSİN GEDIŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim papye-maşedən hazırlanmış müxtəlif oyuncaq və maskalar göstərərək şagirdlərə suallar verir:

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 26. PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ MƏMULATLAR

1–3-cü siniflərdə texnologiya dörslərində hansı materiallardan yapma işini öyrənmisdir?

Bu materiallar hansı xassəyə malikdir?
Yapma ilə maşqul olmaq xoşunuzu galır mı?
Siz məməlatların necə və hansı materialdan hazırlanığını bilirsinizmi?

Bu məməlatlar «döyülmüş» kağızdan — **papye-mashedən*** yapılmışdır.

Papye-mashedən məməlatların hazırlanma texnologiyası orta asrlarda İranda yaranmışdır. Keçmiş ustalar təbaşir və yapışqan qatışığı hədəf durulmuş bir neçə qat kağızdan müxtəlif qutular, mürçürülər və altlıqlar hazırlayırdılar. XVIII asrda isə Avropana tütün qutusu dəbə dişdə. Bu qutuları qiymətli metallardan, eləcə də koton yağından bishirilmiş və yüksək temperaturda qurudulmuş, preslənmiş kartondan, papye-mashedən də düzəldirdilər. Indi da papye-mashedən müxtəlif xırda məməlatlar — oyuncaklar, maskalar, dekorativ məməlatlar, teatr rekvizitləri hazırlanır.

Məməlat düzəltmək üçün siza qəzet kağızı, içərisində su olan qab, un və ya nişastadan hazırlanmış yapışqan, vazelin və ya sellofan, PVA yapışqanı, sulu boyaya, xırda dənəli sumbata kağızı, buçaq, qayçı və fırça lazım olacaq.

* Papye-maşə — fransız dilindən tərcümədə «çeynonmış kağız» deməkdir.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

İşin gedisi

1. Hansı məməlat düzəldəcəyinizi müyyənləşdirin. Onun təyinatı, quruluşu və ölçüləri necədir? Onu necə bitkin şəkildə salmaq olar?
2. Gələcək məməlat tütün özül düzəldin. Hansı məməlat düzəltmək istəyindən aslı olaraq, özül üçün vaza, nimoç, stakan götürürlər. Özülü plastikindən hazırlamaq olar.
3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən böyük olmayan qəzet qırıntıları isladin.

2

3

4. Özülə hər hansı bir yağ (məsolən, vazelin) sürtün və ya ona sellofan dolayın.
5. Özülə üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış kağız qırıntıları yapışdırın. Kağızın üzüldə yapışmaması üçün birinci qatə yapışqan sürtməyin. Kağız qırıntılarının bir-birini örtməsini nazarətdə saxlayın. Lazım olarsa, basmanın kənarlarını qayçı ilə soliqaya salın.
6. Basmanın özülinin üzərində yaxşıca qurudun.

*Postah — hazırlanacaq detal üçün seçilmiş materialdır.

1. Bu gördükleriniz digər əşyalardan nə ilə fərqlənir?

2. Bu məməlatlar nədən hazırlanıb?

Şagirdlərə dərsliyin 62-ci səhifəsindəki şəkillərə diqqət yetirmələri tövsiyə olunur.

Tədqiqat suali:

— Papye-mashedən məməlatlar necə hazırlanır?

Tədqiqat suali ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Şagirdlərin diqqəti dərsliyə (səh. 62–64) yönəldilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür. Qruplara suallar verilir.

I qrup. Papye-maşə necə hazırlanır?

II qrup. Papye-mashedən məməlat hazırlamaq üçün forma necə hazırlanır?

III qrup. Papye-mashedən vaza necə hazırlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkil – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirə təşkil edir.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Müzakirə sualları:

1. Siz bu gün nə öyrəndiniz? (*Papye-maşenin hazırlanmasını.*)
2. Vazanın hazırlanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Vazanın hazırlanması ardıcılılığı sadalanır.*)
3. Pəstahın formasını necə almaq olar? (*Formanın alınması üsulu qeyd edilir.*)
4. Vazanı nə ilə bəzəmək olar? (*Vazanın bəzədilməsi üçün yerinə yetirilən emal üsulları sadalanır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumişdirir, bir daha papye-maşenin və vazanın hazırlanması üsullarından danışır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Papye-maşedən hazırladığınız vazanın forma və ölçüsünü dəqiqləşdirin və özü-lünü düzəldin. Kağızin özülə yapışması prosesini qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirin.

II qrup. Pəstahın formadan çıxarılma prosesini yerinə yetirin. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşa astar çəkin.

III qrup. Vazanı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

Müəllim papye-maşedən hazırlanacaq məməlatın yerinə yetirilmə algoritmini nəzərə çatdırır:

1. Hansı məməlatı düzəldəcəyinizi müəyyənləşdirin. Onun təyinatını, quruluşunu və ölçülərini təyin edin. Onu necə bitkin şəklə salmağı düşünün.
2. Vazanın hazırlanması üçün özülü plastilindən etmək olar.
3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən çox olmayan qəzet qırıntıları isladin.
4. Özülə hər hansı bir yağı (məsələn, vazelin) sürtün və ya ona sellofan təbəqə dolayın.
5. Formaya üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış kağız qırıntıları yapışdırın. Kağızin özülə yaxşı yapışması üçün birinci qata çiriş sürtməyin. Çalışın ki, kağız qırıntıları bir-birini örtsün. Basmanın kənarlarını qayçı ilə səliqəyə salın.
6. Basmanı formada yaxşıca qurudun.
7. Pəstahı formadan çıxardın. Bunu etmək çətindirsə, onu eninə və ya uzununa kəsin.
8. Bir təbəqə qəzet kağızı qoymaqla tayları yapışdırın və basmanı qurudun.
9. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşa astar çəkin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

7

8

9. Pəstaha PVA yapışdırın və quşa astar çəkin.
10. Məməlati boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzayın.

9

10

SUALLAR

1. Papye-maşə nə deməkdir?
2. Papye-maşədən məməlat ilk dəfə nə vaxt və haradə yaradılmışdır?
3. Papye-maşədən hansı məməlatları hazırlamaq olar?
4. Papye-maşədən məməlatın hazırlanma texnologiyası nədan ibarətdir?

 Papye-maşedən istədiyiniz məməlati hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

10. Basmanı qurudun.
11. Xırda dənəli sumbata kağızı ilə pəstahı cilalayın.
12. Məmulatı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.
Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.
Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Papye-maşedən istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

27. YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatın hazırlanma texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Yarıqlı kilid məmulati hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «Quş» figurunun hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Məmulatın hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Yarıqlı kilidin detallarını birləşdirməklə məmulatları hazırlayır.
8. Həcmli məmulatların hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. «Quş» figurunun qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Həcmli məmulatların hazırlanmasında təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Yeni bilik
verən dərs

Kiçik qruplarla
iş, böyük qrupla
iş, fərdi iş

Müzakirə, beyin
həmləsi

RESURSLAR

Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün firça, dərslik, iş vərəqləri, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa

DƏRSİN GEDIŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə dərslikdə (səh. 65-66) verilən yarıqlı kilidi olan həcmli məmulat nümunələrini göstərib sual verir:

– Siz həcmli məmulatlarda nəyi müşahidə etdiniz?

Müəllim dərslikdəki materialı oxumağı şagirdlərə tapşırır və sual verir:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatların hazırlanmasında nələrdən istifadə edilib?

Tədqiqat suali:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatları necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Yarıqlı kilidi olan məmulatlar nədən hazırlanara bilər?

II qrup. Yarıqlı kilidi olan məmulatlara forma vermək üçün nə etmək lazımdır?

III qrup. Yarıqlı kilidi olan məmulatları hazırlayarkən hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl edilir?

IV qrup. Karton detalların hansı birləşmə növləri var və yarıqlı kilidlə birləşdirmə həmin növlərdən nə ilə fərqlənir?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Müəllim qruplarının təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Yarıqlı kilid birləşməsindən istifadə etməklə quş fiqurunu nədən hazırlamaq olar? (Kağız zolaqlar, yapışqan və rəngli kağızlardan.)

2. «Quş» fiqurunu düzəldərkən nəyə fikir vermək lazımdır? (Şagirdlər «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığını söyləyirlər.)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 27. YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR

Sənətkarlar hələ qədim zamanlardan taxtadan bir mismar işlətmədən böyük saraylar (Bəsərən, Şəki Xan sarayı) tikirdilər.

Kağızdan həcmli məmulatları yapışqan işlətmədən hazırlamaq olar mı?

Bu oyuncuğun necə düzəltmək olar? Ona kağızdan köşib yapışdırmadan necə birləşdirmək olar?

Bu haldə necə detaldan istifadə etmək lazımdır? Qeyd etmək lazımdır ki, nazik tərkəbdən olan de-tallar yariqlı kılıdlı birləşdirmək olar.

«Yariqlı kılıd» adının mənasını yâmiz işi qurtardıqdan sonra başa düşəcəsiniz.

Necə düşünürsünüz, bu üsulla birləşmədə nə qədər detal lazım olacaq?

Detalların simmetrikliliyinə və köşimlərin simmetriya oxu boyunca aparılmışına diqqət yetirin.

Bəs yariqlı kılıd nadır? Yariqlı kılıd olan oyuncalar üçün başqa forma da sepmək olar.

Aşağıdakı oyuncadıa istifadə olunmuş birləşmə üsulunu yariqlı kılıd üsulu adlandırmaq olarmış?

Bu üsul əvvəlki üsuldan nə ilə fərqlənir?

Köşimləri yerinə yetirərkən nəyə fikir verəcəyinizi öncən planlaşdırın.

65

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Öğər istifadə etdiyiniz kartonun bir tərəfi rənglidirsə, onda digər tərəfin necə bəzədilməsi haqqında fikirləşin. Məsələn, eləvə dairəciklərlə, folqə qırıntıları və s. ilə.

Yapışqanın köməyi ilə kağız zolaqlardan məmulat hazırlanmasını artıq bilirik. Burada yapışqanın əvəzinə yariqlı kılıddan istifadə etmək olar.

Yariqlı kılıd birləşməsindən istifadə edərək kağız zolaqlarından quş fiqurları düzəldin.

Bütöv qalın xətlərin mənası nədir? Bəs iki nöqtəli ştrix xətlərin mənası nədir?

Açılışlardakı bütün qalın xətlər detalın görünən konturunu (kəsikləri) əks etdirir. Zolaqların uzununu və enini özünü müəyyənləşdirin.

Bu zaman nəyi nəzarə almaq lazımdır?

Qatlama və kəsim yerlərini gözəyari təyin edin. Kəsim yerlərini dayışməklə müxtəlif quş fiqurları düzəltmək olar.

SUALLAR

1. Məmulatın detallarını bir-biri ilə necə birləşdirmək olar?
2. Yariqlı kılıdi olan birləşmələr digərlərindən nə ilə fərqlənir?
3. Yariqları kəsikdə nəyə diqqət etmək lazımdır?
4. Quş fiqurlarında yariqlı kılıd hansı rolu oynayır?

66

Yapışqanın köməyi olma-dan kağız zolaqlarından məmulat hazırlayıın.

3. Karton və ya kağız zolaqları necə kəsmək lazımdır? (*Zolaqların uzunluğunu və enini müəyyənləşdirmək, qatlama və kəsim yerlərini gözəyari təyin etmək lazımdır.*)

4. Qayçı və ya dəftərxana bıçağı ilə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmək lazımdır? (*Küt bıçaq və qayçı ilə işləmək olmaz. Dəftərxana bıçağının kütləşmiş hissəsi kəsilib atılmalıdır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağız zolaqlardan hazırlanacaq «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Dərslikdəki ardıcılıqlı üzrə «Quş» fiquru hazırlayıın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Yapışqanın köməyi olmadan kağız zolaqlardan məmulat hazırlayıın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

28. DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Dəridən hazırlanmış qolbağın emal texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Dəri qolbağı hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Dəri qolbağın hazırlanması üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dəri qolbağın hazırlanması ardıcılılığını müəyyənləşdirir.
5. Dəri qolbağın hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Dəri qolbağın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə dəri qolbağı hazırlayır.
8. Dəri qolbağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirir.
9. Dəri qolbağın qrup tərəfindən hazırlanma prosesində birgə fəaliyyət bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Dəri qolbağın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Dəri qolbaq məmulatını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DÖRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
gruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
anlayışın
çıxarılması

RESURSLAR

Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı, iş vərəqləri

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 28. DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI

Dəridən hazırlanın məmumatlarla harada rast gəlmisiniz?
Dəridən hazırlanın məmumatlar hansılardır?

Səkildəki məmumatları nəzərdən keçirin. Bu məmumatlar hansı materialdan hazırlanmışdır?

Aşağı üçün brelök* Əlfiçin Dəri qolbaq

Heyvan dəri – yumşaq plastik materialdır. Dəri qədim əcdadlarımızın istifadə etdiyi əvəz olunmaz materialdır. Dəridən hazırlanmış məmumatlar bu günə kimi dəbdədir.

İnsanlar dəridən hər şey – ayaqqabı və geyim, bəzək əşyaları, qoşqu ləvazimatı və hətta qədim əlyazmalar üçün **pergament**** da düzəldidilər. Tarixdə dəri püllər, dəridən sığınacaq yerləri və daxmalar, müsiqi alətləri və s. mövcud olmuş.

Dəridən hazırlanmış köhnə əyalərlərə yeni hayat vermek olar. Siz də dəridən olan köhnə üzunboğaz çəkmələri, aleckərləri, cəntərləri atmayıň. Məmumat daha az köhnəlmış hissələrindən dəri qırıqları kəsin. Çirkənləmiş dərinin bişmiş iləq süd ilə yuyub temizləyin. Nəm dəri qırıqlarını hamarlayın və üzərinə qırıcı parç qoyub press altında qurudun.

Dəri ilə işləyən ustalar xüsusi alətlərdən – iti biçaqlardan və deşikaçandan istifadə edirlər.

İşləmək üçün nisbətən nazik dəri götürürün. Bu halda deşikləri dəftərxana biçağı və ya deşikaçanla açmaq olar.

Dəri qolbağının hazırlanması ardıcılığına nəzər yetirin. Kartondan ülgü düzəldib bir dəridən beş ədəd, digər rəngdə olan dəridən isə dörd ədəd dairə kəsin.

* Brelök – aqardan asılan bəzək
** Pergament – qədimdə yazı üçün işlənilən heyvan dəri

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Deşiklərin lazımı yerdə açılması üçün kağız dairələr üzərində deşikaçan necə işlədəcəyinizi məşq edin.
Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lənt kəsin. Lenti bir-birinin üzərine qoyulmuş dairələrənən ardıcılıqla oralarq keçirin.

Qolbağı qolumuza taxib ölçün və ləntin uclarını lazım olan ölçüdə kəsin. Bərkidici bondi düzəldin. Dəridən uzunluğu 25 sm, eni 4–5 mm zolaq və diametri 1,5–2 sm-dən böyük olmayan dairə kəsin. Ləntin uclarında və dairələrin ortasında çox da böyük olmayan deşiklər açın.

Doftərxana biçağı ilə iş zamanı təhlükəsizlik qaydaları

- Tiyənin kiçik hissəsini irəli çəkin.
- Doftərxana biçağı ilə iş taxtasi üzərində işləyin.
- Kəsməni yerinə yetirdikdə bir əlla biçağı, digəri ilə materialı məhkəm tutun.
- Biçağı işlətməkdə tiyəsini bağlayın.

Unutmayın! Dərini ancaq taxta altlıq üzərində kəsmək olar. Onu bir həmənya kəsmək doğru deyil. Biçaqla kəsmə yeri boyunca böyük vüvvəd tətbiq etmədən bir neçə dəfəyə kəsmək lazımdır.

SUALLAR

1. Dəridən hansı məmumatları hazırlamaq olar?
2. Dəri ilə işləyən ustalar hansı alətlərdən istifadə edirlər?
3. Dəri qolbağı hansı ardıcılıqla hazırlanmaq olar?
4. Dəri necə kəsilsər?

Dəridən istifadə etməkla istədiyiniz məmumatı hazırlayın.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

- Hansı zinyət əşyalarını tanıyırsınız? Bu əşyalar nədən hazırlanır?
- Qolbağı qızıldan başqa daha hansı materialdan hazırlamaq olar?
- Sizcə, dəridən qolbaq hazırlamaq olarmı?

Şagirdlər mülahizələrinin bildirirlər.

Tədqiqat sualı:

- Dəridən qolbağı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Müəllim şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir və dəri qolbağın hazırlanma texnologiyası ilə tanış olmağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Qruplara dərslikdən uyğun mövzu ilə tanış olmaq tövsiyə olunur və iş vərəqləri paylanır.

I qrup. Dəridən qolbaq hazırlanması üçün iş necə planlaşdırılır?

II qrup. Dəridən qolbaq hazırlamaq üçün hissələr necə kəsilsər?

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

III qrup. Dəri hissələr bir-birinə necə və hansı ardıcılıqla birləşdirilir?

IV qrup. Dəridən qolbaq hazırladıqda hansı alətlərdən istifadə etmək və necə işləmək lazımdır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Qolbağı hansı materialdan hazırlamaq olar? (*Müxtəlif növ dərilərdən.*)
2. Qolbaq hansı ardıcılıqla hazırlanır? (*Kartondan ülgü ilə bir rəngdən olan dəridən beş dairə, digər rəngdən olan dəridən dörd dairə kəsilir. Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lent bir-birinin üzərinə qoyulmuş dairələrdən ardıcıl keçirilir. Qolbaq qola taxılaraq ölçülür və lazım olan ölçüdə kəsilir. Bərkidici bənd düzəldilir.*)
3. Dərini necə kəsmək olar? (*Taxta üzərində bir neçə dəfəyə, böyük qüvvə sərf etmədən kəsilir.*)
4. Qolbağın hissələri bir-birinə necə birləşdirilir? (*Hər bir hissəyə deşik açılır və bu deşiklərdən dəri lent keçirilir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Dəri qolbaq» məmulatının hazırlanma ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

I qrup. Qırmızı və qəhvəyi rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

II qrup. Sarı və göy rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

III qrup. Mavi və qırmızı rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

IV qrup. Yaşıl və ağ rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dəridən istifadə etməklə istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

29. PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
2. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vəsítəsini seçir.
3. Plastik butulka pəstahının hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
5. Plastik butulkadan məmulatın detallarını kəsir.
6. Detalları birləşdirərək məmulat hazırlayır.
7. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Plastik butulkadan məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Plastik butulkadan məmulatın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Plastik butulkadan hazırlanmış məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Plastik butulka,
qayçı, bıçaq,
sığallayıcı,
dəftərxana bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim plastik butulkadan hazırlanmış məmulatları şagirdlərə göstərir və sual verir:
– Bu məmulatlar nədən hazırlanır?

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII)

29. PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR

Siz dəfələrlə plastik butulkadan su içmisiniz.

Bas plastik butulkaldan daha hansı məqsədə istifadə etmək olar?

Plastik butulkadan hansı bir məmulat düzəltmək olar?

Əgər onu kəssək, kəsilmmiş hissələrdən necə istifadə edə bilərik?

Butulkannın dibə yaxın hissəsini enli və ensiz zolaqlara ayırin (1). Zolaqların ucunu elə kəsin ki, iti olsun (2).

Nazik zolağın iti ucuna asanlıqla lazım gələn detalları taxmaq olar (3). Nazik zolaqların altına yaxın hissədə yarıq açıb (4), ona zolağın ucunu keçirmək olar (5).

Bas butulkani necə kəsmək lazımdır?

Diqqət! Biçağı və butulkani düzgün tutmağı öyrənmək çox vacibdir.

Butulkani bərk saxlayıb (6) biçağı qələm kimi işlək ucuna yaxın tutun (7). Biçağı butulkaya astaca qıxın və onu çətin. Butulkani biçağı tərəf döndərməklə kosmayı davam etdirin (8).

Bas zolaqları necə kəsmək olar (9)?

Bunu gözəyəri edin. Pəstahı bərk tutub birinci kəsimi yerine yetirin (10).

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim bildirir ki, bu məmulatlar plastik butulkadan hazırlanıb.

Tədqiqat suali:

– Plastik butulkaldan məmulatı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat suali ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Şagirdlərin diqqəti dərsliyə (səh. 69–70) yönəldilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölmər və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Plastik kütlədən olan butulkadan hansı bəzək əşyaları hazırlanır?

II qrup. Plastik butulka hansı ardıcılıqla kəsilir?

III qrup. Plastik butulkadan məmulat hazırlayarkən hansı təhlükəsizlik qaydalarına əmək etmək lazımdır?

IV qrup. Plastik butulkada zolaqları necə kəsmək olar?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Pəstahı gevürüb, birinci keşimin düz qarşısından digər bir keşim edin. Sonra hər bir yarımhissəni yeno da ortadan kəsin. Beləliklə, lazım olan sayıda keşik edin (11).

Zolaqları elə kəsin ki, ucları iti olsun. Bütün zolaqları ovcunuza alın, baş barmaq tərəfdən birinci buraxın və iki həmləyə ucunu kəsin (12).

11

12

Əgər pəstahın bir parçasını aşağı əyərək möhkəm qatlayın və buraxsanız, o qatlanmış şəkildə qalacaq (13).

13

14

Plastikin nazik zolağını sığallayıcı ilə bir qədər özünüzə tərəf çəkib burun (14).

Dəftərxana biçağı və qayçı ilə işlədikdə təhlükəsizlik qaydalarını bir daha katırlayın.

Unutmayın! Küt biçaq və qayçularla işləmək olmaz.

Dəftərxana biçağının zolağı cızıqlarla hissələrə bölünmüdüdür. Əgər hissələrdən biri kütləşsə, bu hissəni sindirib atmaq lazımdır.

SUALLAR

1. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün hansı emal texnologiyalarından istifadə edilir?
2. Plastik butulkani kəsmək üçün hansı keşicili alətlərdən istifadə etmək lazımdır?
3. Dəftərxana biçağı və qayçı ilə işlədikdə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına riayət etmək lazımdır?

Plastik butulkadan istədiyiniz məmulati hazırlayın.

70

87

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Məmulatları nədən hazırlamaq olar? (*Plastik butulkadan.*)
2. Plastik butulkadan məmulatları hansı üsulla hazırladınız? (*Plastik butulkada zolaqlar kəsməklə.*)
3. Plastik butulkadan məmulatı hazırlayarkən zolaqlar necə kəsilir? (*Dərslikdəki məlumatı əsasən izah edirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və plastik butulkadan məmulatın hazırlanması ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Tapşırıq. Plastik butulkadan məmulat hazırlayıñ.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastik butulkadan iş dəftərinizdə göstərilən inciçiçəyi bəzək məmulatını hazırlayıñ.

30. ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ, TƏDARÜKÜ VƏ EMALI (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.3.5.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Oduncaq materiallarının əldə edilməsi texnologiyaları ilə bağlı təqdimat edir.
2. Məmulat hazırlığında oduncağın emalı texnologiyalarını izah edir.
3. Oduncaqla işlədikdə təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarını şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Altılıq nümunələri,
oduncaq yapışqanı,
dərslik,
iş vərəqləri, mişar,
bıçqı, lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim müxtəlif quruluşlu altlıqları göstərir və suallar verir:

1. Bu məmulat nədən hazırlanıb?
2. Altılıq nə üçündür? Ona məişətdə ehtiyac varmı?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat suali:

- Oduncaqdan altlığı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Müəllim şagirdlərə dərsliyin 71–73-cü səhifələrindəki materialı oxumağı tövsiyə edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür, onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. a) Oduncağın emalı haqqında dərsliyə əsasən izahat verin. b) Oduncaqdan hansı məişət əşyalarını düzəltmək olar?

II qrup. a) Oduncaq və faner hansı xassələrə malikdir? b) Mişar materialı və faner arasında oxşar cəhətləri sadalayın.

III qrup. a) Pardaqlanma və bəzəmə haqqında izahat verin. b) Hamarlama və yiğma haqqında məlumat verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim qrupların işinə nəzarət edir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Oduncağı kimlər tədarük edir? (*Dərsliyə əsasən şagirdlər fikir bildirirlər.*)
2. Oduncaqdan necə istifadə edirlər? (*Mebel və məişət əşyaları, tikinti materialları, oyuncaklıqlar və s. hazırlanırlar.*)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII)

30. ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ,
TƏDARÜKÜ VƏ EMALI

Pəncərə

Dəvə fiquru

Qəhvədən üçün altlıq

Şəkilləri diqqətlə nəzərdən keçirin.

Bu momurlar nədən hazırlanıb?
Oduncaq və fanel hansı xassələrə malikdir?
Oduncağı necə istifadə edirlər?

Hansı oduncaq növlərinə tanıyırsınız?

Oduncaq qabığı və budagları təmizlənilib, doğranmış ağacdan alınan bərk materialdır. O, tikintida, mebel və məişət əşyalarının hazırlanmasında, dekorativ-təbqiçi sənət nümunələrinin hazırlanmasında istifadə olunur.

Oduncaq möhkəm olduğu qədər də yumşaqdır. O, yaxşı emal olunur, səsi və istiliyi keçirmir, suda sıxır, öyilir və çatlayır.

Oduncağı metal bərkidicilər – mismar və suruplar yaxşı birləşdirir.

Oduncaqdan düzəldilən momurlar uzunönürlü və gözəl olur.

Oduncaq əldə edilməsi və emalı haqqında nə bilirsiniz?

Şəkillərə baxın. Orada nə təsvir olunub?

Oduncağın tədarükü ilə məsət tədarükü sənəsi möşgül olur. Bu qiyamlı xammalın tədarükü və ilkin emalı bir neçə əməliyyatdan ibarətdir – ağacın budaglarının kəsilməsi, daşınması, mişarlanması, çeşidlənməsi, anbarlara yığılması.

71

təpə
lay
təpə
kənar
Taxta
kənar
Tir
Tircik

Şəkildəki elementləri istənilən mişar materialı nü-masında tapın.

Mişar materialından başqa oduncaqdan digər materiallar, məsolən, faner almır.

Faner yüngül və möhkəm material olub, nazik oduncaq təbəqələrin yapışdırılması yolu ilə alınır. O, yaxşı emal olunur, nömişlikdən qorxur. Fanerin tikintidə döşəmə və tavşanların, sonayədo mebel, məişət əşyaları və oyuncakların hazırlanmasında istifadə olunur.

Mişar materiallarını və fanel nü-masını nəzərdən keçirin.

Faner

Bu materiallar arasında ümumi olan nədir?

Onlar nə ilə fərqlənir?

Faner nümunəsi neçə təbəqədən hazırlanmışdır?

Oduncağın emal özündə bir neçə əməliyyati cəmləşdirir: mişarlama, yığma, bəzəmə.

Yadda saxlayın: oduncağı hissələrə ayırmak üçün onu mişarlamaq lazımdır. Bu məqsədə mişar və ya lobzikdən istifadə edilir. Lobzik oduncağı öyrə xatt boyunca mişarlama alətidir.

72

3. Oduncağın hansı xüsusiyyətləri var? (Yaxşı emal olunur, səsi və istiliyi keçirmir, suda sıxır, öyilir və çatlayır.)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq. Oduncaqdan isti qazan və qəhvədən üçün dərslikdə göstərilən istənilən altlığı düzəldin.

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərslikdə verilən tapşırığı yerinə yetirin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

31. LOBZİKLƏ MİŞARLAMA (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.

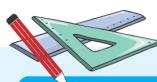
MƏQSƏD

Şagird:

1. Lobziklə mişarlama ilə bağlı təqdimat edir.
2. Lobziklə mişarlamaya görə iş yerini təşkil edir.
3. Lobziklə işləyərkən müvafiq təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Dərslik,
lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız?
2. Siz hansı deşici alətləri tanıyırsınız?
3. Bu alətlər təhlükəlidirmi? Nə üçün?
4. Hansı kəsici və deşici alətlərlə iş üsulları sizə tanışdır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat suali:

– Lobziklə mişarlama əməliyyatı apararaq necə məmulat hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 74–76) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür və suallar verir. Şagirdlər mətnlə tanış olurlar.

I qrup. Lobziklə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır? (İzah edilir.)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 31. LOBZİKLƏ MİŞARLAMA

Siz texnologiya dörslerindən çox vaxt sapla işləyirsiniz. Bəs onun haqqında nə bilirsiniz? Əl əməyi ilə məşğul olmaq üçün müxtəlif rəngli sap yumagları lazımdır.

**Sapı nəyo dolayırlar?
Şəkli baxın.
Bu nadır?**

Doğrudur. Bu, sap dolamaq üçün qarşadır. Sap dolamaq üçün maraqlı heyvan fiquru şəklində olan qarşaları fanerden və plastikdən hazırlamaq olar.

Bələ mürəkkəb formalı fiqurları kağızdan qayçı ilə kəsmək olar.

Bəs faner və ya penoplastdan* bələ məzəli qarşaları necə kəsmək olar?

Heyvan fiquru məzəli qarşaları hazırlamaq üçün hansı alət və tərtibatlar lazımdır?

Heyvan fiqur üçün lazım olan ölçüde postahı faner lövhəsindən mışarla kəsmək olar.

Mışarla fanerdən heyvan fiqurlarını kəsmək olarmı? Əlbəttə yox. Bələ inca işlər lobzik adlanan alətləri yerinə yetirilir.

Yadda saxlayın!

Lobzik oyrixtoli konturu olan fiqurları müşarlama alətidir. Ensiz və nazik müşar zolağı onun işlək hissəsidir.

Lobzik

Mışar zolaqları

Mışar zolağı lobzinin çərçivəsinə ikiqulaqlı qaykanın köməyi ilə birləşdirilir.

* Penoplast – çoxməsaməli plastik kütle

74

II qrup. Lobzik hansı hissələrdən ibarətdir? (*Lobzik çərçivə, müşar zolağı, ikiqulaqlı qayka və dəstəkdən ibarətdir.*)

III qrup. Lobzikdən hansı məqsədlər üçün istifadə olunur? (*Öyrixətli konturu olan fiqurları müşarlamaq üçün istifadə olunur.*)

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim müzakirəni suallar əsasında təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (*Lobzik, müşar, qayçı, balta.*)

2. Lobziklə işləyəndə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına və iş üsullarına əməl etmək lazımdır? (*Şagirdlər qaydaları və iş üsullarını sadalayırlar.*)

3. Nadfil nədir? (*Onun köməyi ilə fanerin kənarlarındakı kələ-kötür yerlər hamarlanır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha kəsici alətlərlə işlədikdə lazım gələn təhlükəsizlik texnikası qaydalarını və iş üsullarını təkrarlayır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırığı verir:

Tapşırıq: Lobzik müşardan istifadə edərək penoplast materialından sap dolamaq üçün ayı fiqurlu qarqara hazırlayıın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Lobzinin köməyi ilə fanerdən istənilən fiquru xarici kontur boyunca kəsin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

32. HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2., 1.3.3., 1.3.4., 1.3.5., 1.3.6.

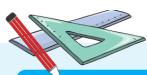
MƏQSƏD

Şagird:

- «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
- «Hərəkətli ayı» hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
- «Hərəkətli ayı»nı hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
- «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması ardıcılılığını müəyyənləşdirir.
- «Hərəkətli ayı»nın materiallarına uyğun emal texnologiyası seçir.
- «Hərəkətli ayı»nın detallarını hazırlayır.
- Detalları birləşdirməklə hərəkətli ayını hazırlayır.
- «Hərəkətli ayı» hazırlayanda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
- «Hərəkətli ayı»nın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
- «Hərəkətli ayı» hazırlayanda müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
- Hazırlanmış hərəkətli ayını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Məftil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altlıq, mis məftil, yapışqan, yapışqan üçün firça, firça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 32. HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR

3-cü sinifdən sizə hərəkətli detalları olan hansı oyuncaqlar tanışdır?

Kukla tamaşaları xoşunuza gəlirmi? Siz də öz kukla teatrınızı yaratmaq istərdinizmi? Detalların hansı birləşmə növünü tanıyırınz?

Səkilləri nəzərdən keçirin. Bu oyuncaqların quruşundakı özünməxsusluq nədədir?

Hərəkətli detalları olan oyuncaqlar «canlı» görünür. Onlarla oynamaq marağlıdır və onların köməyi ilə kukla tamaşası da yaratmaq olar.

I üsul. Mismara 2-3 burum məftil dolayın, sonra onu mismardan çıxarıb 20-25 mm quyrucu saxlamaqla casın. Parçımı birləşdirilən detalların deşiyine geydirin. Məftilin artıq ucunu 2-3 burum olmaqla mismara dolayın.

II üsul. Detalları pərçimlə birləşdirib onun uclarını arxa hissədən müxtəlitə təraflarla səyn. Vinni Puxa oxşar oyuncaqlarda deşiklər pərçimlərin yerləşdiyi yerdən bir az aşağıda açılır.

Sonra hərəkətli detalları qalın sapla bağlayın. Sapın ucunu dartanda, oyunaq «oynamağın» başlayacaq. Belə oyuncaqlar marionet* adlanır.

«Böyük» oyuncağında qanadlar pərçimlə gövdə və yuxarı köndələn tycikle hərəkətli birləşdirilmişdir. Əgər barmağınızı halqaya taxib hərəkət etdirməniz, böcəyin qanadları bağlanıb-çıxılacaqdır.

Uşaqların sevimliyi məşhur «Vinni Pux» oyuncığını hazırlayacaq.

Resurslar: karton, rəngli kağız dəstli, kalka kağızı, köçürüma kağızı və damalı kağız, karandaşlar, qayçı, mis məftil, mismar, taxta altılıq, yapışqan, yapışqan üçün firça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

* Marionet — mexanizm vasitəsi ilə (sap və ya çubuqla) hərəkət etdirilərək idarə olunan kukla

77

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

6. Detalların birləşmə yerlərində deşiklər açın.
7. Hərəkətli oyuncağı yiğin.
8. Oyuncağı rəngli kağızdan olan aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngli karandaşlarla rəngləyin.

SUALLAR

1. Böyük oyuncığında hərəkətli hissələr hansıdır?
2. «Vinni Pux» oyuncığında hərəkətli və hərəkətsiz hissələr hansıdır?
3. «Vinni Pux» oyuncağının hazırlanma ardıcılığı nədan ibarətdir?
4. Oyuncaqlarda hərəkətli detalları hansı üsullarla birləşdirmək olar?
5. Dovşan oyuncığında hərəkətli hissələr hansıdır?

Hərəkətli «Dovşan» oyuncığını hazırlayın.

79

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə hərəkətli oyuncaqlar göstərir və suallar verir:

1. Bu gördüklleriniz nədir?
2. Onlar bir-birindən nə ilə fərqlənir?
3. Siz belə oyuncaqlar hazırlamışınızmı?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Tədqiqat suali:

– Hərəkətli oyuncaq necə hazırlanır?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 77-79) yönəldir.

Onlara dərslikdəki mətni oxumağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və qruplara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Hərəkətli oyuncaqların adı oyuncaqlardan fərqi nədir?

II qrup. Hərəkətli oyuncaq hazırlamaq üçün hansı alət və vasitələr lazımdır?

III qrup. Hərəkətli oyuncaq necə hazırlanır?

IV qrup. «Hərəkətli ayı» oyuncağının hazırlanma alqoritmi nədən ibarətdir?

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

- «Hərəkətli ayı» oyuncığını hazırlayarkən nəyə fikir vermək lazımdır? (*Dərslik əsasında danışırlar.*)
- «Hərəkətli ayı» oyuncığı necə hazırlanır? (*Şagirdlər «Hərəkətli ayı»nın hazırlanma ardıcılığını söyləyirlər.*)
- «Hərəkətli ayı» oyuncığını hansı materialdan hazırlamaq olar? (*Kartondan, fanerdən, penoplastdan.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Tapşırıq: Dərslik əsasında «Hərəkətli ayı» oyuncığını hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Müəllim hərəkətli oyuncaqların hazırlanma alqoritmini tərtib edir.

- Oyuncaq hansı detallardan ibarətdir?
- Oyuncağın eskizini damalı kağızlara çəkin.
- Oyuncaqların hazırlanması üçün üç material seçin.
- Detalların cizgilərini kalka vəsítəsilə kartona köçürün.
- Hərəkətli oyuncağın detallarını kəsin.
- Detalların birləşmə yerində deşiklər açın.
- Hərəkətli oyuncağı yiğin.
- Oyuncağı aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngləyin.

Qrupların tapşırığı yerinə yetirməsinə müəllim nəzarət edir, izah və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Hərəkətli dovşan» oyuncığını hazırlayın.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı Rus dilində

- Е.А.Лутцева, О.А.Куревина.** Технология. Учебник для 4 класса. Изд.: «Баласс», 2010.
- Н.Роговцева, Н.Богданова, Р.Шипилова, С.Анащенкова.** Технология. Учебник для 4 класса. Изд. «Просвещение», 2014.
- Т.Н.Пронинская.** Технология. Творческая мастерская. Учебник для 4 класса. Издательство «Учебная литература», 2009.
- Т.Геронимус.** Маленький мастер. Учебник по трудовому обучению - 4 класс. Москва, «Аст-Пресс школа», 2007.
- Технология. Учебник для 4 класса. Под ред. В.Д.Симоненко - М.; Вентана - Граф, 2006.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

TEXNOLOGİYA 4

*Ümumtəhsil məktəblərinin 4-cü sinfi üçün
Texnologiya fənni üzrə dərsliyin
METODİK VƏSAİTİ*

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər

**Natiq Lyutfiq oğlu Axundov
Hümeye Hüseyn oğlu Əhmədov
Xuraman Rəcəb qızı Səlimova
Nəzakət Səlim qızı Əliyeva**

Redaktor

Sevinc Nuruqızı

Bədii və texniki redaktor

Abdulla Ələkbərov

Dizaynerlər

Səadət Quluzadə, Əmiraslan Zaliev

Korrektor

Ülkər Şahmuradova

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2019-031)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 10,9. Fiziki çap vərəqi 12,0. Formatı 57x82^{1/8}.
Səhifə sayı 96. Ofset kağızı. Məktəb qarnituru. Ofset çapı.
Tiraj 8642. Pulsuz. Bakı–2019.

«Aspoliqraf LTD» MMC
Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 149

PULSUZ